

**САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР
АЙМАГ, СУМЫН БҮСЧИЛСЭН НОГООН ХӨГЖЛИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР**

Талууд Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк (цаашид "АХБ" гэх) хооронд Санхүүжилтийн ерөнхий хэлэлцээр (цаашид "СЕХ" гэх)-ийг []-ны өдөр байгуулав.

Олон шатлалт санхүүжилтийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр Монгол Улс нь энэхүү хэлэлцээрийн Хуваарь 1-т тодорхойлсон Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг тууштай дэмжиж, хэрэгжүүлнэ.

Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг 2023-2033 оны хооронд нийт 735,000,000 ам.доллартой тэнцэх санхүүжилтээр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Олон шатлалт санхүүжилтийн хөтөлбөр Олон шатлалт санхүүжилтийн хөтөлбөр (ОШСХ)-ийн зорилго нь Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт нийцсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг санхүүжүүлэх бөгөөд Хуваарь 4-т¹ заасан нөхцөлүүдийг хангасан мөн энэхүү СЕХ-ийн хүрээнд тодорхойлсон ойлголтуудад нийцсэн байна.

Үүнд:

- (i) Уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, хүн ам суурьших сонирхолтой аймаг болон сумын төвүүдийг хөгжүүлэх;
- (ii) Уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй, тогтвортой бэлчээр болон хөдөө аж ахуйн менежментийг хэрэгжүүлэх;
- (iii) Нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, уур амьсгалд тэсвэртэй малын болон агро-бизнесийн өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилт (санхүүгийн зуучлалын зээлийн бүрэлдэхүүн хэсэг); мөн
- (iv) Нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, уур амьсгалд тэсвэртэй агро бүс нутгийн хөгжлийг хангах институцийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх.

Энэхүү СЕХ байгуулснаар АХБ нь аливаа санхүүжилт олгох хууль, эрх зүйн үүрэг хүлээх үндэслэл болохгүй. АХБ нь Монгол Улсын гаргасан санхүүжилтийн аливаа хүсэлтээс татгалзах, Хөтөлбөрийн ашиглагдаагүй хөрөнгийг цуцлах, Хөтөлбөрийн хүрээнд үе шатны санхүүжилт хүсэх Монгол Улсын эрхийг цуцлах эрхтэй. Тус хөтөлбөрийн эх үүсвэрийг энэхүү СЕХ-т туссан ерөнхий нөхцөл болон ойлголцлын хүрээнд хэрэгжиж байгаа тохиолдолд АХБ-наас олон шатлалт санхүүжилтийг олгож болно.

Энэхүү СЕХ байгуулснаар Монгол Улс нь санхүүжилт хүсэх хууль, эрх зүйн үүрэг хүлээх үндэслэл болохгүй. Монгол Улс нь Хөтөлбөрийн хүрээнд санхүүжилт хүсэхгүй байх эрхтэй. Түүнчлэн, Монгол Улс нь Хөтөлбөрийн хүрээнд хуваарилсан аливаа хөрөнгийг хэдийд ч буцаах эрхтэй.

Монгол Улс болон АХБ нь Хөтөлбөрийн хүрээнд ашиглагдаагүй аливаа хөрөнгийг цуцлах тус тусын эрхээ хэрэгжүүлж болно. АХБ нь

¹ Үүнд Эдийн засаг, хөгжлийн яамнаас томъёолсон хөдөө аж ахуйн логистик, ханган нийлүүлэлтийн төвүүд, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийн кластерын загвар болоод зорилготой байршлуудтай хөтөлбөрийг уялдуулах ажил багтсан болно.

2023 оны 6 сарын 12 өдөр
Улаанбаатар хот

OFFICIAL TRANSLATION

санхүүжилтийн хүсэлтэд татгалзах эрхээ нөгөө талд бичгээр мэдэгдэл өгөх замаар хэрэгжүүлж болно. Бичгээр өгсөн мэдэгдэлд хүсэлтийг цуцлах эсхүл татгалзах болсон үндэслэлээ тайлбарлах бөгөөд татгалзсан өдрийг тодорхой тусгасан байна. АХБ нь АХБ-ны бодлого эсхүл СЕХ-т заасан нөхцөл журмыг зөрчсөн, санхүүжилтийн хүсэлтийг хугацаандаа гаргаагүй эсвэл хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт саатсан тохиолдолд Хөтөлбөрийг цуцлах эсхүл санхүүжилтийн хүсэлтэд татгалзаж болно.

Санхүүжилтийн төлөвлөгөө

Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн санхүүжилтийн төлөвлөгөөний хураангуйг дор үзүүлэв.

Санхүүжилтийн төлөвлөгөөний хураангуй (\$)

Санхүүжилтийн эх үүсвэр	Нийт сая төг	Нийт дүн (%)
1. Азийн хөгжлийн банк		
(i) ЭХЭҮ (энгийн зээл)	135.0	18.4
(ii) ЕХЭҮ (хөнгөлөлттэй зээл)	135.0	18.4
(iii) Тусгай сангийн ЗҮ (АХС-гийн буцалтгүй тусламж)	3.0	0.4
2. Уур амьсгалын ногоон сан (буцалтгүй тусламж) ^a	45.0	6.1
3. Уур амьсгалын ногоон сан (зээл) ^a	130.0	17.7
4. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (буцалтгүй тусламж) ^b	30.0	4.1
5. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (зээл) ^b	150.0	20.4
6. Монгол Улсын Засгийн газар	75.3	10.2
7. Ашиг шим хүртэгчид	6.7	0.9
8. МУХБ/Арилжааны банкнууд/Хувийн хэвшил	25.0	3.4
Нийт хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр	735.0	100.0

АХС = Азийн Хөгжлийн Сан, ЭХЭҮ = Энгийн хөрөнгийн эх үүсвэр.

^a Азийн хөгжлийн банк захиран зарцуулна.

^b Зэрэгцээ хамтарсан санхүүжилт, Азийн хөгжлийн банкнаас удирдан хэрэгжүүлэхгүй
Эх сурвалж: Азийн хөгжлийн банкны тооцоолол.

Санхүүжилтийн нөхцөл

АХБ нь зээл, буцалтгүй тусламж болон хамтын санхүүжилтийн хөрөнгөөр Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг санхүүжүүлнэ, бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь санхүүжилт хүлээн авахад бэлэн болсон тохиолдолд мөн Монгол Улс доор дурдсан ойлголцлуудтай нийцсэн тохиолдолд хамтын санхүүжилтийг гаргана. Зээл, буцалтгүй тусламж болон хамтын санхүүжилт нэг үе шат бүрийг бүрдүүлнэ.

Үе шат бүр өмнөх болон дараагийн үе шатуудаас өөр санхүүгийн нөхцөлүүдээр санхүүжигдэж болно. Санхүүжилтийн нөхцөлүүд нь үе шатыг хэрэгжүүлэх хууль зүйн баримт бичгүүдэд гарын үсэг зурахаас өмнө хүчин төгөлдөр байсан төсөл, капиталын зах зээлийн нөхцөл болон АХБ-ны санхүүжилтийн бодлогоос шалтгаална.

Үе шат бүр дараалан эсхүл нэгэн зэрэг олгож болох бөгөөд зарим үед давхцуулж болно.

Хөтөлбөрт хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэл оногдуулахгүй. Хураамжийг зөвхөн АХБ-наас зээлийн хэлбэрээр олгосон бодит санхүүжилтэд ноогдуулна. Үе шатны санхүүжилт олгох үед хүчин төгөлдөр байсан АХБ-ны хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэлийн журам үе шат бүрд үйлчилнэ.

Signature: _____
2023 оны 6 сарын 19 өдөр
Улаанбаатар хот

Санхүүжилтийн хэмжээ

Хөтөлбөрөөс олгох АХБ-ны санхүүжилтийн дээд хэмжээ 448 сая ам.доллар байна. АХБ-ны энгийн хөрөнгийн эх үүсвэр, АХБ-ны Тусгай Сангийн эх үүсвэр (Азийн хөгжлийн сан), болон АХБ-ны удирдан зарцуулах эрхтэй УАНС-гийн эх үүсвэр бүхий зээл, буцалтгүй тусламжийн холимог байх бөгөөд дараах байдлаар зохицуулна. Үүнд:

АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135 сая ам.доллар (энгийн зээл)

АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135 сая ам. доллар (хөнгөлөлттэй зээл)

АХБ-ны Тусгай Сангийн эх үүсвэр (Азийн хөгжлийн сан): 3 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)

УАНС-гийн зээл: 130 сая ам.доллар

УАНС-гийн буцалтгүй тусламж: 45 сая ам.доллар тус тус хамаарна.

Европын хөрөнгө оруулалтын банк (ЕХОБ)-ны хамтарсан санхүүжилт (АХБ-наас захиран зарцуулахгүй) 150 сая ам.доллартой тэнцэх зээл, 30 сая ам.доллартой тэнцэх буцалтгүй тусламж байна.²

Хүчинтэй хугацаа

Хөтөлбөрийн ашиглалтын сүүлийн хугацаа 2033 оны 3-р сарын 22-ны өдөр байна. Сүүлчийн үе шат нь 2028 оны 1-р сараас хэтрэхгүйгээр байгуулсан байх.

Нөхцөл болон Болзол

Монгол Улс үе шат бүрийн зардлыг Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт туссаны дагуу санхүүжүүлнэ, мөн Санхүүжилтийн ерөнхий хэлэлцээрт заасан нөхцөлүүдийн дагуу байна.

Хэрэгжилт

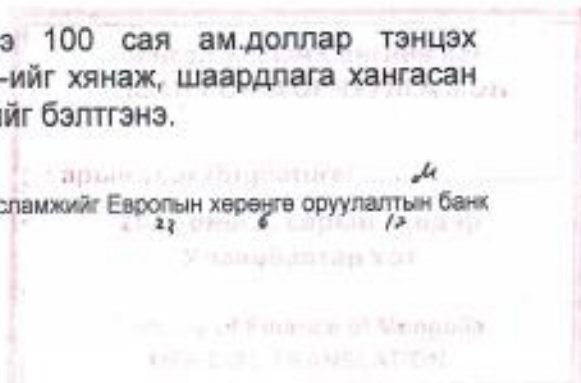
Хэрэгжүүлэгч байгууллага нь Эдийн засаг, хөгжлийн яам байна. Хэрэгжүүлэгч байгууллага нь энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 1-т заасан зарчим, үе шатыг хэрэгжүүлэх хууль зүйн хэлэлцээрт туссаны дагуу Барилга, хот байгуулалтын яам (БХБЯ), Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ), Монгол Улсын Хөгжлийн Банк.

Үечилсэн санхүүжилтийн хүсэлт

Монгол Улс Үечилсэн санхүүжилтийн хүсэлт (ҮСХ)-ээр Хөтөлбөрийн хүрээнд Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг болон бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг санхүүжүүлэх зорилгоор зээл, буцалтгүй тусламж болон хамтын санхүүжилтийг хүсэх болон АХБ зөвшөөрөх боломжтой. ҮСХ бүрийг Монгол Улс хүргүүлнэ. Монгол Улс ЭЗХЯ-анд, ЭЗХЯ цааш МУХБ-нд ҮСХ-ийн дагуу болон олон шатлалт санхүүжилтийн хууль зүйн хэлэлцээрийн дагуу санхүүжилтийг олгоно.

Олон шатлалт санхүүжилтийн хэмжээ 100 сая ам.доллар тэнцэх хэмжээнээс багагүй байна. АХБ нь ҮСХ-ийг хянаж, шаардлага хангасан гэж үзвэл холбогдох хуулийн хэлэлцээрийг бэлтгэнэ.

² Европын холбооны Азийн хөрөнгө оруулалтын сангийн буцалтгүй тусламжийг Европын хөрөнгө оруулалтын банк хариуцдаг.

ҮСХ-ийн хүрээнд санхүүжилт авах бүрэлдэхүүн нь Хуваарь 4-т заасан сонгон шалгаруулалтын шалгуур хангасан, зохих магадлал судалгаа хийгдсэн, холбогдох хамгааллын болон итгэлцлийн ерөнхий хүрээ, бусад баримт бичигтэй нийцсэн байх шаардлагатай. Хөтөлбөр нь энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 3-т заасан ерөнхий хүрээ, ЭЗХЯ, БХБЯ, ХХААХҮЯ, МУХБ болон АХБ харилцан тохиролцсон Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх гарын авлагын дагуу хэрэгжүүлнэ.

Монгол Улсаас өөрөөр мэдэгдээгүй бол Сангийн сайдыг ҮСХ-т гарын үсэг зурах эрхтэй Монгол Улсын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч гэж үзнэ.

Хэрэгжилтийн ерөнхий хүрээний журам

Санг энэхүү хэлэлцээрийн Хуваарь 3-т заасан ерөнхий хүрээний дагуу хэрэгжүүлнэ.

Хөтөлбөрийн нөөцөөс санхүүжилт хийгдэх үе шатууд нь дараах журам, нөхцөлийг хангана. Үүнд:

- (i) Монгол Улс нь ҮСХ-ийг хүргүүлэхээс өмнө АХБ-инд урьдчилан мэдэгдэнэ.
- (ii) Монгол Улс нь АХБ-тай харилцан тохиролцсон загварын ҮСХ-ийг хүргүүлнэ.
- (iii) АХБ нь санхүүжилтийн аливаа олон шатлалт санхүүжилтийн хууль зүйн хэлэлцээр дээр хэлэлцээ хийх болон хэрэгжүүлэхээс өөрийн үзэмжээр татгалзаж болно.
- (iv) Хэрэв АХБ нь ҮСХ-ийг зөвшөөрч буйгаа баталгаажуулбал талууд хэлэлцээ хийж, хэлэлцээр байгуулна.

ҮСХ-ийн мэдээлэл

ҮСХ нь тохиролцсон загварын дагуу бэлтгэгдэж дараах мэдээллийг агуулна. Үүнд:

- (i) Зээл, буцалтгүй тусламж эсхүл хамтын санхүүжилтийн хэмжээ;
- (ii) Санхүүжүүлэх бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн танилцуулга;
- (iii) Зардлын тооцоо ба санхүүжүүлэх төлөвлөгөө;
- (iv) Тухайн бүрэлдэхүүн хэсгийн тусгайлсан зохицуулалтууд;
- (v) Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр хэвээр бөгөөд түүнийг үргэлжлүүлэн мөрдөж буй талаарх баталгаа;
- (vi) Өмнөх Зээлийн хэлэлцээр болон Хөтөлбөрийн хэлэлцээрийн (хэрэв хамааралтай бол) заалтуудыг мөрдөж буй талаарх баталгаа; болон
- (vii) Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх гарын авлагын дагуу шаардагдах эсхүл АХБ-ны үндэслэлтэйгээр хүсэж болох бусад мэдээлэл.

Хамгаалал

Хөтөлбөрийн хөрөнгийг захиран хэрэгжүүлэх явцад дагаж мөрдөх Хамгааллын хүрээг Хуваарь 5-д тусгасан болно.

Тухайн олон шатлалт санхүүжилтэд гарын үсэг зурсан өдөр хүчин төгөлдөр үйлчилж буй АХБ-ны Хамгааллын бодлогыг мөрдөнө мөн тухайн олон шатлалт санхүүжилтийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй бүрэлдэхүүн хэсэгт хамаарна.

Гарын үсэг зурсан өдөр 4
28 6 12

Худалдан авах ажиллагаа	Сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх бүх ажил, бараа, үйлчилгээг АХБ-ны Худалдан авах ажиллагааны бодлого (2017 онд батлагдсан бөгөөд түүнд орох нэмэлт өөрчлөлтийн хамт)-ын дагуу худалдаж авна.
Зөвлөх үйлчилгээ	Сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх аливаа зөвлөх үйлчилгээг АХБ-ны зээлдэгчдэд зориулсан Худалдан авах ажиллагааны журам (2017 онд батлагдсан бөгөөд түүнд орох нэмэлт өөрчлөлтийн хамт)-ын дагуу худалдаж авна.
Урьдчилан гэрээ байгуулах, нөхөн санхүүжилт	АХБ нь зохих хүсэлтийг үндэслэн бодлого, журмын дагуу үе шат бүрийн хүрээнд зээлийн хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болохоос өмнөх 12 сарын хугацаанд зээлийн дүнгийн 20 хүртэлх хувьтай тэнцэх төслийн хүрээнд гарсан зөвшөөрөгдөх бараа, ажил болон үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг (i) урьдчилан гэрээлэх; мөн (ii) зээлийн данснаас зарлагдан нөхөн санхүүжүүлэхийг тус тус зөвшөөрч болно. Урьдчилан гэрээ байгуулах болон/эсвэл нөхөн санхүүжилтийг батлах нь АХБ-наас холбогдох төслийг санхүүжүүлэх үүрэг хүлээхгүй болохыг Монгол Улс хүлээн зөвшөөрч байна.
Зарцуулалт	Хөтөлбөрийн нөөцөөс санхүүжих аливаа үе шатны ашиглалтын сүүлийн едөр нь 2032 оны 11 дүгээр сарын 25 эсхүл түүнээс өмнө байна. Үе шат бүрийн санхүүжилтийг АХБ-ны <i>Зээлийн зарцуулалтын гарын авлага</i> (2017 онд батлагдсан бөгөөд түүнд оруулах нэмэлт өөрчлөлтийн хамт)-ын нөхцөлийн дагуу зарцуулна.
Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ ба тайлагнах тогтолцоо	Хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн менежментийн систем (ХГМС)-ийн шалгуур үзүүлэлтүүд, тэдгээрийн хамаарал, хяналт-шинжилгээний байдлын талаар хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад гүйцэтгэгч, хэрэгжүүлэгч байгууллагууд, хөтөлбөрийн ашиг шим хүртэгчидтэй ярилцаж, зөвлөлдөнө. Хөтөлбөр боловсруулах явцад бүтээгдэхүүн ба үр дүнгийн үзүүлэлтүүдийн түвшинд задалсан цуглуулсан суурь дата, мэдээллийг ТХН бэлтгэх улирал, жилийн ажлын явцын тайлан, АХБ-ны томилгоот ажил бүрийн дараа шинэчилж, мэдээлнэ. Жилийн тайлан нь АХБ-ны хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн тайлангийн системийг шинэчлэхэд шаардлагатай мэдээллийг өгөх болно. Хөтөлбөр хэрэгжиж эхлэх үед ТХН нь төсөл 1-ийн зөвлөх үйлчилгээний дэмжлэгтэйгээр бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн орц, гарцын талаар системтэйгээр мэдээлэл бий болгож, нэгдсэн ХГМС-ийн журмыг боловсруулж, хөтөлбөрийн нөлөө ба үр дүнг хэмжихэд ашиглах шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулна. Хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийг хянах, тайлагнах ажлыг ТХН хариуцах болно. Гүйцэтгэлийн хяналт тавих үндэс нь хөтөлбөрийн нөлөөлөл, үр дүн, үр дүнгийн гүйцэтгэлийн зорилтыг тодорхойлсон хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний хүрээ (ХШХ) ба УАНС-гийн санхүүжилтийн саналын логик хүрээ байх болно. ХШХ болон УАНС-гийн санхүүжилтийн саналын логик хүрээнд тодорхойлогдсон эх сурвалжаас мэдээлэл цуглуулснаар ТХН нь хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн талаар жил бүр тайлагнах болно. Тайлангийн тодорхой шаардлагыг АХБ ба Засгийн газар хоорондын төсөл тус бүрийн гэрээнд тусгана. ЭЗХЯ нь мэдээлэл цуглуулах, шалгуур үзүүлэлтийг тооцоолох, үр дүнд дүн шинжилгээ хийх, хөтөлбөрийн төлөвлөсөн

Улаанбаатар хот

бүтээгдэхүүн, үр дүнд хэр хүрч байгаа талаар мөн хөтөлбөрийн ерөнхий үр нөлөөг тодорхойлсон товч тайлан гаргах болно. Үүний зэрэгцээ хөтөлбөрийн нөлөөллийг хэмжихэд ашиглах нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчны харилцан тохиролцсон үзүүлэлтүүдийг улам сайжруулах болно. ТХН нь (i) хөтөлбөр хэрэгжиж эхлэх үед ХГМС-ийн хүрээг сайжруулж нэгтгэх; (ii) зорилтот түвшинд хүрэх боломжтой эсэхийг баталгаажуулах; (iii) баримтжуулах, хянах, тайлагнах зохицуулалтыг боловсруулах; мөн (iv) хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлснээс хойш 6 сараас доошгүй хугацаанд систем, журам нэвтрүүлнэ. Хуваарь 2-т хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүнг харьцуулан үнэлэхээр тогтоосон сангийн ХШХ-г харуулав.

Үүрэг амлалт Монгол Улсын хүлээх үүрэг, амлалтыг Хуваарь 6-д тусгасан болно.

Нэмэлт, өөрчлөлт Энэхүү СЕХ-т нь Сангийн Яамаар төлөөлүүлсэн Монгол Улс болон АХБ-ны зөвшилцлөөр нэмэлт өөрчлөлт хийх боломжтой.

МОНГОЛ УЛС

АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНК

Гарын үсэг: _____

Гарын үсэг: _____

ХУВААРЬ 1

ОЛОН ШАТЛАЛТ САНХҮҮЖИЛТИЙН САНГИЙН БҮРДЭЛ ХЭСГҮҮД

A. Замын зураглал

1. Монгол Улс 1990 онд Зөвлөлт Холбоот Улсаас салснаар шилжилтийн үетэй тулсан. *Аймаг болон сумын төвүүд* нь эдийн засгийн үйл ажиллагааны татах төвийн үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй болсон¹. Зөвхөн тооноос хамаардаг үнийн бага ялгавартай, чанарыг эрэлхийлэх хөшүүргийн дутагдалтай болсноор үүдэлтэйгээр малын гаралтай бүтээгдэхүүний чанар, малын аж ахуйн нийлүүлэлтийн сүлжээ муудсан. (i) малын үнэ цэнэ бага, (ii) мал эмнэлгийн үйлчилгээ муугаас үүдэлтэй мал илүүтэй өвчлөх болсон, (iii) ялангуяа 2000-2001 он, 2010 онд тохиосон зуд (ган гачигтай зуны дараах өвлийн хүндрэл)-наас үүдэлтэй их хэмжээний малын хорогдол зэргээс шалтгаалан малчид олноороо хот суурин газар бараадах болсон.² Хот, суурин газрын шингээх чадвараас давсан тооны айл өрх Улаанбаатар хот, *аймгийн төвүүдийн* захад шинээр суурьшиж, улмаар төлөвлөлт зохион байгуулалтгүйгээр хорооллыг бий болгосон нь Улаанбаатарын хүн амын 60 орчим хувь, *аймгийн төвүүдийн* хүн ам 70 гаруй хувийг эзэлж байна.³ 2020 онд хот-хөдөөгийн суурьшлын харьцаа тус улсын 3.3 сая хүн амд 70:30-тай болсон байна. Үүнээс үүдэн ашиглалтын нас хэтэрсэн хотын систем муудаж, Монголын есөн нэмэгдэж буй хотын хүн амын өнөөгийн болон ирээдүйд бий болох хэрэгцээг хангахад хүчин чадал дутах хэмжээнд очсон.⁴ Нийт 1.6 сая хүн амтай Улаанбаатар хот нь хотын хүн амын 69 орчим хувийг, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 63 хувийг эзэлж байна. Нийслэл хотын хүн ам зүй, эдийн засагт үзүүлэх жин нь тус улсад газар нутгийн эрс тэнцвэргүй байдал үүссэн болохыг харуулж байна.

2. Малчид (ялангуяа зудаас үүдэлтэй) малын хорогдох эрсдэлээ тооцоолж, мал сүргийн тоо толгойг нэмэгдүүлэхээс гадна бэлчээрийн зохицуулалт байхгүй, ямааны эзлэх хувь нэмэгдэж сүргийн бүтцэд тэнцвэргүй байдал үүссэн, мөн бэлчээрийн менежментийн

¹ *Аймгийн төв* нь *аймгийн* нийслэл. Дархан, Эрдэнэтээс бусад (тус бүрдээ 80,000 орчим хүн амтай) *аймгийн* төвүүдийн хүн ам нь 15,000-40,000 хооронд хэлбэлзэж байна. *Сумын төв* гэж тухайн сумын дахь гол тосгоны хэлнэ. Сум дундын төв гэж тухайн аймаг дахь стратеги, эдийн засгийн ач холбогдол бүхий 2000-10000 хүн амтай сумын төвүүдийг хэлнэ.

² Өмнөх зуднаар ихээхэн хэмжээний малын хорогдол амсаж ирсэн нь малчдын эмзэг байдал, улсын хэмжээнд малын тоо толгойд томоохон нөлөөл үзүүлж буйг харуулж байна. 2000-2001 оны зуднаар улсын хэмжээнд нийт малын 25% хорогдсон. 1999-2003 оны хооронд өвөлжилт хүндэрснээс амьжиргаагаа алдсан 180,000 малчид Улаанбаатар хот руу шилжин суурьшсан гэсэн тооцоо гарчээ.

³ Гэр хороолол гэж гол төлөв зохион байгуулалтгүй хашаа, тэдгээр хоорондын шороон замаас бүрдэх бага, дунд орлоготой өрхүүдийн сууриныг хэлнэ. Эдгээр иргэд хашаандаа байшин болон гэрт амьдрах бөгөөд тэдгээр нь дулаалга муутай, ялангуяа өвлийн улиралд нүүрстөрөгчийн давхар ислийн ялгаруулалт, агаарын бохирдлын эх үүсвэр болсон үр ашиггүй нүүрсний зуухаар галладаг.

⁴ *Аймаг болон сумын төвүүдэд* хот суурин газрын үйлчилгээний эрэлт, нийлүүлэлтийн зөрүүг ихэвчлэн (i) нүүрсэнд суурилсан төвлөрсөн халаалт, бохир ус цэвэрлэх систем, усан хангамжийн үйлчилгээний хүчин чадал дутагдалтай; (ii) ус зайлуулах хоолой, үерээс хамгаалах дэд бүтцийн дутагдалтай; (iii) ашиглалт, засвар үйлчилгээ (АЗҮ)-нд хангалттай хөрөнгө хуваарилдаггүй; (iv) дад бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг хязгаарлаж буй эдийн засгийн зогсонги байдал; (v) орон нутгийн бизнес эрхлэгчдийн өсөлтийг дэмжих зорилгоор эдийн засаг, хот суурин газрын зохих үйлчилгээ бүхий эдийн засгийн бүс, хөдөө аж ахуйн аж үйлдвэрийн парк байхгүй; (vi) хатуу хог хаягдлын менежментийн дутагдалтай; (vii) ахуйн болон үйлдвэрийн зохих бохир ус цэвэрлэх байгууламж байхгүй; (viii) ялангуяа сумын төвүүдэд олон нийтийн барилга байгууламж (болресрол, төрийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээний) хүчин чадлаа дийлэхгүй, муудсан; (ix) орлогод нийцсэн орон сууцаар хангах боломж хомс зэргээс харж болно.

Улаанбаатар хотын захирал

2025 оны 6 сарын 17 өдөр
Улаанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

зохисгүй дадал бий болсон нь Монгол орны бэлчээрт ноцтой аюул учруулж байна.⁵ Бэлчээрийн даац дунджаар 22.6%-иар давсан бөгөөд үүнээс болж бэлчээрийн талбайн 70 орчим хувь нь доройтжээ.⁶ Үүнээс үүдэн малын шим буурч, малчид уур амьсгалын өөрчлөлт, малын өвчинд улам өртөмтгий болж, улмаар мах, ноос, мал аж ахуйн бусад бүтээгдэхүүний чанар улам бүр доройтохын хэрээр малчдын багассан орлогоо малын тоо толгойг нэмэгдүүлэх замаар нөхөж байна.⁷ Энэхүү сөрөг эргэх тойрог нь малын тоо толгойг хяналтгүй, хэт ихээр нэмэгдэхэд хүргэсэн. 1970-1990 онд малын тоо толгой 20-25 сая байсан бол 2017 онд 60 сая, 2018 онд 66 сая толгойд хүрсэн.⁸ Зогсолтгүй явагдаж буй бэлчээрийн доройтол нь газрын гадарга ба газар доорх биомассын хэмжээг эрс багасгасан, хөрсний нүүрстөрөгч байх хэмжээгээсээ хамаагүй буурахад хүргэж байна. Бэлчээрийн менежментийг сайжруулснаар уур амьсгалын нөлөөллийг ихээхэн бууруулах боломжтой юм. Хөрсний нүүрстөрөгч шингээлтийн арга хэмжээ авснаар ирэх 20 жилийн хугацаанд Монгол Улсад 440 гаруй сая тонн нүүрстөрөгчийн давхар исэлтэй тэнцэх (tCO₂e) нөлөөг үзүүлэх юм.⁹

3. **Жижиг, дунд үйлдвэрийн хөгжил сул болох нь.** Зээлийн хүү өндөр, хугацаа богино, барьцааны хөрөнгийн шаардлага өндөр, ялангуяа үл хөдлөх хөрөнгө хатуу шаарддаг, захиргааны журам хэт төвөгтэй, мөн зээлдэгч ЖДҮ-ийн санхүүгийн мэдлэг бага байгаа нь жижиг, дунд үйлдвэр (ЖДҮ)-ийн хөгжих боломжийг хязгаарлаж байна.¹⁰ Алслагдсан аймгийн ЖДҮ-т хотын болон эдийн засгийн зохих үйлчилгээ хангалтгүй байна. Орон нутгийн бизнес болон нийлүүлэлтийн сүлжээ нь санхүүгийн экосистем сул хөгжсөн, Улаанбаатар хотын агро-бизнесийн компаниудын давамгайл байдал, бизнес эрхлэх үр чадвар дутагдалтай, болон санхүүжилт, хөнгөлөлттэй санхүүгийн бүтээгдэхүүний хүрэлцээ бага, дэмжлэг үзүүлэх үндэсний бодлого, хөтөлбөр дутагдалтай зэргээс үүдэн хөгжиж чадахгүй байна. Эдгээр бэрхшээл нь хэрэгцээ үүссэн цэгт агро-бизнесийн хөрөнгө оруулалт хийх боломжийг хязгаарлаж, улмаар эдийн засгийн төрөлжүүлж, уул уурхайн салбарын хамаарлыг багасгаж, Улаанбаатар хот руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнийг эргүүлэхэд шаардлагатай ажлын байр, орон нутгийг хөгжлийг бий болгоход саад тотгор болж байна.

4. **Засгийн газрын замын зураглал.** Монгол Улсын Засгийн газар уг хүндрэлтэй нөхцөл байдлыг бүрэн ухамсарлаж, урт хугацааны хөгжлийг чиглүүлж, хүний хөгжил, амьдралын чанар, ногоон хөгжил, бүс нутгийн хөгжлийн тогтвортой байдлыг дэмжих хоёр үе шаттай Монгол Улсын Алсын хараа-2050 баримт бичгийг боловсруулсан болно.¹¹

⁵ Ямаа нь бэлчээрт нэн хөнөөлтэй боловч ноолуураас олох орлогоос үүдэн тоогоороо тэргүүлж байна. Бэлчээрийн талбай нь нийт газар нутгийн 82 хувийг эзэлдэг Монголын хамгийн түгээмэл ангиллын газар нутаг юм.

⁶ Монгол мал үндэсний хөтөлбөр (ММУХ)-ийн талаарх Үндэсний статистикийн хороо (ҮСХ)-ны мэдээлэлд суурилсан. Баруун бүсийн мэдээллийг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ)-ны боловсруулсан сумын түвшний дата сэтгэд үндэслэсэн.

⁷ ҮСХ-ны мэдээллээс харахад таван малчин ерх тутмын хоёр нь ядууралд автсан байна. Хэрэв энэ янзаар үргэлжилбэл илүү олон малчин ерх ядууралд орж, үндэсний хэмжээнд хүнсний аюулгүй байдлыг сулруулж, бэлчээр цөлжихөд хүргэх болно.

⁸ Үүнтэй харьцуулахад 1970-1990 оны хооронд малын тоо толгой 20 саяас 25 сая хэлбэлзэж байсан. Монгол Улсын Үндэсний Статистикийн хорооны мал тооллогын мэдээлэл. Монгол Улсын Үндэсний статистикийн мэдээлэл (2021 оны 9-р сарын 3-ны байдлаар).

⁹ Нүүрстөрөгч шингээлтийн арга хэмжээ гэж нүүрстөрөгчийн давхар ислийг шингээж, хадгалах үйл явцыг хэлнэ. Үүнийг ашиглан агаар мандал дахь нүүрстөрөгчийн ислийн хэмжээг бууруулж, даян дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулахад хувь нэмэр оруулах юм.

¹⁰ 2019 оны 3-р сарын байдлаар ЖДҮ-ийн бизнесийн зээлийн дундаж хүү 17.7%, хувиараа бизнес эрхлэгчийн зээлийн дундаж хүү 19.7% байгаа нь Монголбанкны бодлогын 11.0%-ийн хүү, томоохон аж ахуй нэгжийн 13.0% -14.0%-ийн хүүтэй харьцуулахад хамаагүй өндөр байна. Банкнууд нийт тохиолдлын 99.7% хувьд зээлийн баталгаа болгож барьцаа хөрөнгө шаарддаг бөгөөд зээлийн үнийн дүнгийн 200%-тай тэнцэх барьцаа шаардаж буй нь хэт өндөр байна.

¹¹ Улсын Их Хурал. 2020 он. "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар хот.

МОНГОЛ УЛСЫН УРТ ХУГАЦААНЫ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО
 2023 оны 6 сарын 12 өдөр
 Улаанбаатар хот

Уг үсэг /Signature/
 2023 оны 6 сарын 12 өдөр
 Улаанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
 OFFICIAL TRANSLATION

Засгийн газрын Шинэ сэргэлтийн бодлого (ШСБ)¹² нь Алсын хараа 2050 урт хугацааны бодлогын баримт бичгийн эхний үе шат (2021-2030 он)-ын хэрэгжилтийн зорилтуудыг хангах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн юм. ШСБ нь боомтын сэргэлт, эрчим хүчний сэргэлт, аж үйлдвэржилтийн сэргэлт (ялангуяа агро-бизнесийн салбарыг хөгжүүлж, дотоодын хүнсний боловсруулалтын нэмүү өртөг шингэсэн үйлдвэржилтийг нэмэгдүүлж, дотоодын зах зээлийг хангаж, экспортыг нэмэгдүүлэхийг дэмжих), хот, хөдөөгийн сэргэлт (бүсчилсэн кластерийг хөгжүүлж, Улаанбаатар хор руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнийг эргүүлж, нийслэл хотын төвлөрлийг бууруулахыг дэмжих), ногоон хөгжлийн сэргэлт (бэлчээрийн тогтвортой менежмент болон хотын ногоон хөгжлийг дэмжих), мөн төрийн бүтээмжийн сэргэлтийг тус тус бий болгох зорилготой юм. Эцэст нь, Хүнсний хангамж, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний талаарх тогтоолыг¹³ УИХ-аас батлагдсаны дараа Засгийн газар ЭЗХЯ-аар дамжуулан Монголын цаг уур, газарзүйн онцлог, нөөцийн боломжид тулгуурлан, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, ханган нийлүүлэлт, логистикийн кластеруудыг тодорхой сумдад сайжруулахад чиглэсэн нэгдсэн төлөвлөлтийн аргыг ашиглан дотоодын хүнсний аюулгүй байдал, тогтвортой хүнсний хангамжийн стратегийг боловсруулсан.¹⁴ Түүнчлэн зарим яамд энэхүү замын зураглалын хэрэгжилтэд удирдамж, дэмжлэгээр хангах салбарын бодлого, төлөвлөгөөг гаргасан байна.¹⁵ БХБЯ болон ЭЗХЯ нь аймгуудын хөгжил, төрийн болон хувийн хэвшлийн тэргүүлэх чиглэлийн хөрөнгө оруулалтын стратегийн гол чиглэлийг томьёолсон нутаг дэвсгэр, бүсчилсэн хөгжлийн судалгааг хэрэгжүүлж байна. ХХААХҮЯ нь 2015 онд Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого (2016–2025), 2020 онд Монгол мал үндэсний хөтөлбөр болон 2018 онд Монгол Улсын тогтвортой мал аж ахуйн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө болон 2022-2024 оны Монгол мал үндэсний хөтөлбөр 2-ыг батлуулан хэрэгжүүлж байна.¹⁶ Эцэст нь, Монгол Улсын Үндэсний гуравдагч тайланг нь уур амьсгалын үйл ажиллагааны үндэсний төлөвлөгөөнд удирдлага болгосон байна.¹⁷ Энэхүү хөтөлбөр нь Монгол Улсын хөгжүүлэх 5 жилийн төлөвлөгөөний олон нийтийн санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд хамрагдсан.¹⁸

5. **Хөтөлбөрийн тэргүүлэх чиглэл ба аргачлал.** Аймаг, сумдад төрөөс иж бүрэн замын зураглал авч хэрэгжүүлэх нь коронавируст өвчин (КОВИД-19)-өөс үүдсэн хямралаар улам даамжирсан, харилцан хамааралтай, хоршсон салбарын гацаа, түгжрэлийг арилгахад тустай юм. Үүнийг хэсэгчилсэн, богино хугацаанд эсвэл нэг салбарт чиглэсэн дараах

¹² Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн 106 дугаар тогтоолоор хүчин төгөлдөр болсон

¹³ 2022 оны 6-р сарын 17-нд УИХ-аас "Хүнсний хангамж, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" тогтоолыг баталсан бөгөөд үүнд дараахь үндсэн арга хэмжээ багтсан болно: (i) хүнсний хангамжийг хангахад засгийн газрын бонд, баталгаа, олон улсын хөгжлийн түншүүдийн болон хөрөнгө оруулагчдын зээл, ТХХТ-аар дамжуулан 540 сая ам.долларын эх үүсвэрийг босгохоос 2022 онд хүнсний хангамжийг дэмжихэд зориулж 160 сая ам.доллар зарцуулах; (ii) экспортод чиглэсэн хүнсний үйлдвэрлэлийг дэмжих, импортын хүнсний хараат байдлыг бууруулахын тулд импортыг орлох хүнсний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх; (iii) хүнсний үйлдвэрлэл, хадгалалт, тээвэрлэлт, худалдаанд стандарт, чанарын хяналт, лаборатори, технологи, ХШҮ-ний механизмыг сайжруулах; (iv) өвс, тэжээлийн дотоодын нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлэх; (v) усалгааны систем, усалгаатай газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг дэмжих; (vi) кластерт суурилсан хөдөө аж ахуйн өртгийн сүлжээг бий болгох зорилгоор хөдөө аж ахуйн паркуудыг хөгжүүлэх; (vii) малын эрүүл мэндийг сайжруулж, бэлчээрийн менежментийг сайжруулах; (ix) эрчимжсэн болон хагас эрчимжсэн мал аж ахуйг дэмжих; (x) дотоодын хүнсний боловсруулалтыг дэмжих тус тус болно.

¹⁴ Үүнд баруун бүсийн 10 сумд багтсан болно.

¹⁵ Хоёр үе шаттай үндэсний хөгжлийн цогц төлөвлөгөө (2021–2030, 2030–2050), АХБ-ны дэмжлэгтэйгээр бий болсон Монгол Улс: Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн хөтөлбөр болон Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны агентлагийн Бүс нутгийн хөгжлийн бодлого.

¹⁶ ХХААХҮ-ийн сайдын 2022 оны 6 дугаар сарын А/177 дугаар тогтоолоор Монгол мал үндэсний хөтөлбөрийн үргэлжлэл болж баталсан.

¹⁷ Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам. 2018. НҮБ-ын Уур амьсгалын өөрчлөлтийн суурь конвенцын хүрээнд хэрэгжүүлж буй Монгол Улсын үндэсний гурав дахь тайлан, Улаанбаатар хот

¹⁸ Улсын Их Хурал. 2020 он. 2021-2025 оны нийтийн санхүүжилтийн төлөвлөгөө, Хавсралт 2.

Харгал /Signature/

2022 оны 6 сарын 17 өдөр
Улаанбаатар хот

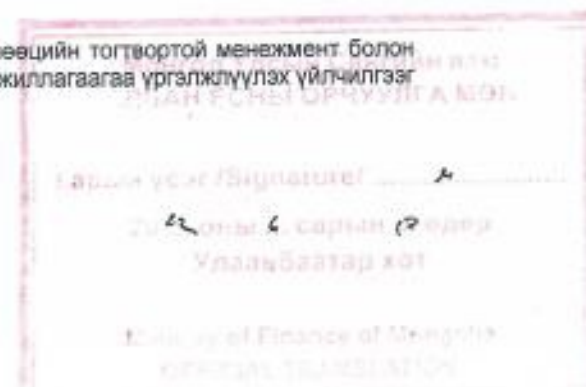
Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

байдлаар хэрэгжүүлэх нь тогтворгүй байх болно. Тухайлбал, эдийн засгийн зогсонги байдалтай байгаа үед зөвхөн дэд бүтцэд хөрөнгө оруулах нь үр дүнтэй, динамик хот байгуулалтын үйл явцыг эрчимжүүлэхэд үр ашиг болон үр дүнгээ өгөхгүй. ЖДҮ-дэд дэд бүтэц, үйлчилгээ хангалтгүй эсвэл малын нэмүү өртөг бага байгааг шийдэлгүйгээр мал аж ахуйд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх нь эдийн засгийн хувьд ашиггүй. Хүртээмжтэй, ногоон нийлүүлэлтийн сүлжээг дэмжих зах зээлийн холбоосыг бий болгох дэмжлэг үзүүлж, малчдад үйлчилгээг ойртуулалгүйгээр байгалийн баялгийн менежментийг дангаар сайжруулах нь тогтворгүй бөгөөд үр дүн багатай байх юм. Цогц аргачлал бүхий ОШСС-гийн хөтөлбөр нь дараах байдлаар хөдөө орон нутагт өөрчлөлтийг бий болгоход туслах болно, үүнд: нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй малын нийлүүлэлтийн сүлжээ (НБУАТМААНС)-гээр урамшуулж, тогтвортой байдлыг хангаж, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг татах чадвартай, амьдрахад таатай аймаг болон сумдыг хөгжүүлэх тус тус болно. ОШСС-гийн хөтөлбөр нь энэхүү аргачлалыг бүсчилсэн хөгжлийн стратегидаа тусгаж, орон нутгийн болон үндэсний түвшинд бодлогын шинэчлэл хийж, институтийг бэхжүүлэх ажлыг тусгасан бөгөөд ЭЗХЯ-наас томъёолсон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж ба логистикийн кластерын загварт тулгуурласан ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загварыг¹⁹ боловсруулах юм.

6. Бодлогын хүрээ. Замын газрын зураглалын урт хугацааны хөгжлийн стратегийн зорилтуудтай уялдуулсан тус хөтөлбөр нь бодлогын орчныг бий болгох, чадавхийг бэхжүүлэх, хөрөнгө оруулалт хийхдээ удирдлага болгох харилцан уялдаатай, нэгдсэн зарчмуудыг баримтлах болно. Үүнд: (i) амьдрах орчин, тэргүүлэх ач холбогдолтой хот суурин газрыг орон нутгийн эдийн засгийн тулгуур болгон хөгжүүлэх замаар хэрэгцээтэй цэгт НБУАТМААНС-ний хөрөнгө оруулалтыг татаж, хот-хөдөөгийн эдийн засгийг дахин холбох үүднээс хот-хөдөөг хүртээмжтэй, ногоон болгож эрс шинэчлэх; (ii) бэлчээрийн менежментийн туршлага, анхан шатны зохион байгуулалтыг хөхиүлэн дэмжиж, малчдыг шилжилтийн үед дэмжих, малын эрүүл мэндийг сайжруулж, илүү ашиг шимтэй, чанартай мал аж ахуйг хөгжүүлж, экосистемийн доройтлыг арилгаж, нүүрстөрөгчийг шингээх чадвар, бэлчээр ашиглалт болон малчдын нөхөрлөлийн уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй байдлыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн урамшуулалд тулгуурлан, мөн нөөцийн хэмнэлт болон хүнсний үйлдвэрлэлийг сайжруулж, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллөөс үл харгалзан хүнсний аюулгүй байдлыг хангах замаар тогтвортой, уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай бэлчээрийн менежментийг нэвтрүүлэх мөн уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллөөс үл хамааран нөөцийн үр ашиг болоод хүнсний үйлдвэрлэлийг боловсронгуй болгох замаар хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах; (iii) аймгийн болон сум дундын төвд ажиллаж, амьдарч буй малчид, ЖДҮ эрхлэгчид болон хөдөө аж ахуйн салбар дахь бусад оролцогч талуудад санхүүгийн болон санхүүгийн бус хүртээмжтэй, хэрэгцээнд нийцсэн дэмжлэг үзүүлэх боломжоор хангах үр дүнтэй, хүртээмжтэй НБУАТМААНС-г хөгжүүлэх;²⁰ мөн (iv) нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөгжлийн шинэлэг төлөвлөгөө, бодлогыг дэмжихийн тулд хөдөө аж ахуйн

¹⁹ Нутаг дэвсгэрт суурилсан хандлага нь эдийн засгийн хөгжил, нийгмийн оролцоо, байгаль орчны тогтвортой байдлын хоорондын стратегийн менежментээр дамжуулан тухайн нутаг дэвсгэрийн боломжийг бүрэн ашиглахад чиглэгддэг. Агро-нутаг дэвсгэрийн хөгжил нь жижиг хот, суурин газрыг хөдөө орон нутгийн "хамрах хэсэг"-тэй холбож, хот, хөдөөгийн ядуу иргэдэд хоол хүнсээр хангагдах, орлого олох боломжийг сайжруулахад зорилготой юм. 2017 он. НҮБ-ын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллага. Хөгжлийн эдийн засгийн бодлогын төвч тойм: Хөдөө орон нутаг, хот хоорондын хүчтэй уялдаа холбоо нь ядуурлыг бууруулах чухал үүрэгтэй. Ром хот.

²⁰ Үр дүнтэй НБУАТМААНС нь нүүрсхүчлийн хийг багасгах, байгалийн нөөцийн тогтвортой менежмент болон уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицохыг дэмжихийн зэрэгцээ үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэх үйлчилгээг оролцогч талуудад хангаж өгдөг

салбарын бүхий л оролцогч талуудын дунд төлөвлөлт, чадавх, мэдлэг, институцийг сайжруулах тус тус хамаарна.

В. Стратегийн онцлог

7. **Стратегийн онцлог.** Стратегийн онцлог болон замын зураглалын урт хугацааны түншлэл нь (i) АХБ-ны Монгол Улстай түншлэх стратеги 2021–2024,²¹ ялангуяа КОВИД-19-ийн дараах эдийн засгийг сэргээх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөтэй нийцэж буй бөгөөд эдийн засгийн тогтвортой өсөлт ба төрөлжилт, хүртээмжийг дэмжих зорилгоор эдийн засгийн агшилт, хурцадмал тэгш бус байдлыг даван туулахад хувь нэмэр оруулна ; (ii) АХБ-ны Стратеги 2030 баримт бичгийн үйл ажиллагааны долоон тэргүүлэх чиглэлтэй уялдсан; мөн (iii) хөдөө аж ахуйн худалдаа, бүс нутгийн нийтийн сайн сайхан байдлыг нэмэгдүүлэх, цөлжилт, уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулах, хил дамнасан малын өвчнийг тогтооход хувь нэмэр оруулах замаар КАРЕК 2030²² болон Мал, ургамлын эрүүл ахуй, ариун цэврийн арга хэмжээг шинэчилж, худалдааг хөнгөвчлөх зорилготой түүний тэргүүлэх чиглэлийн төлөвлөгөөтэй нийцсэн болно.

8. **Олон шатлалт санхүүжилтийн хөтөлбөр.** Уг хөтөлбөрийг санхүүгийн зуучлалын зээл (СЗЗ)-ийн бүрэлдэхүүнтэй ОШСС-гийн хэлбэрийг ашиглан гурван үе шаттайгаар нийт 10 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлнэ. АХБ-ны уг салбарт авч хэрэгжүүлсэн ижил төстэй үйл ажиллагаанаас авсан сургамжаас харахад хот-хөдөөгийн хөгжлийн цогц хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд бодлогын хүчтэй шинэчлэл хийх, хөтөлбөрийн үр дүнг тогтвортой байлгах, мөн үр дүнг улсын бусад хэсэгт түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр төрийн олон байгууллагууд нягт уялдаа холбоотой ажиллах, төрийн чадавхаа сайжруулах шаардлагатай байдаг.²³ Үүнийг ОШСС-гийн үе шат, бүтэц бүрэлдэхүүн хэсэгтэй уялдуулсан нарийвчилсан бодлогын хүрээ, томоохон чадавхыг хөгжүүлэх бүрэлдэхүүн хэсэг, оролцогч талуудын оролцоог хангах нарийвчилсан төлөвлөгөөнд суулгаж өгсөн. Шаардлагатай өөрчлөлт хийх, саад тотгорыг арилгах, дараалсан үе шаттайгаар үр дүнг өргөжүүлж, түгээн дэлгэрүүлэх, мөн замын зураглал болон хөтөлбөрт зорьсон суурь өөрчлөлтийг хангахад АХБ-ны авчрах үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх үүднээс ОШСС-гийн хэлбэрийг сонгосон. Дараагийн үе шатын хөрөнгө оруулалт нь ОШСС ба түүний бүрэлдэхүүн хэсгийн бүтцийн хүрээнд хэрэгжих бөгөөд эхний үе шатын хэрэгжилт, дэд төслийн бэлэн байдал, сонгон шалгаруулалтын шаардлага болон бусад шийдвэр (Хуваарь 4)-ээс хэрэгжих эсэх шалтгаална.

9. **Санхүүжилтийн хэлбэрийн давуу тал.** Бусад хэлбэртэй харьцуулахад зөвхөн ОШСС нь зорилтот бүлгүүд, засгийн газар, хувийн хэвшил хамтран мал аж ахуйн салбар, хотын эдийн засаг ажиллаж байгаа одоогийн тогтсон жишгийг тогтвортой өөрчлөхөд шаардлагатай чухал масс хүч, залгамж чанар, урьдчилан таамаглах байдал, түгээн дэлгэрүүлэх механизмыг бүрдүүлж чадна.²⁴ ОШСС-ийг тодорхой хамрах хүрээтэй, үе

²¹ АХБ. 2021 он. Улс орны түншлэлийн стратеги, Монгол Улс, 2021–2024. Хүртээмжтэй бөгөөд тогтвортой өсөлтийн бэлтгэх суурийд тавих нь. Манила хот.

²² АХБ. 2018 он. Стратеги 2030: Хөгжин цэцэглэсэн, хүртээмжтэй, тэнцвэртэй бөгөөд тогтвортой Ази, Номхон далайн бүс нутгийг бий болгох нь. Манила хот.

²³ Хот байгуулалт, бэлчээр, мал аж ахуйн менежмент, мөн ЖДҮ, хөдөө аж ахуйн бизнес эрхлэгчдэд үзүүлсэн санхүүгийн зуучлал ба дэмжлэгийн сургамжийг "Салбарын үнэлгээ (Хураангуй): Ус ба бусад хотын дэд бүтэц, үйлчилгээ; хөдөө аж ахуй, байгалийн нөөц ба хөдөөгийн хөгжил (Ерөнхийлөгчийн тайлан, зөвлөмж [ЕТТ]-ийн Хавсралт 2-т тусгасан холбогдох баримт бичгийн жагсаалтаас авах боломжтой); болон хөгжлийн зохицуулалт"-д тусгасан (Ерөнхийлөгчийн тайлан, зөвлөмж [ЕТТ]-ийн Хавсралт 2-т тусгасан холбогдох баримт бичгийн жагсаалтаас үзэх боломжтой).

²⁴ Санхүүжилтийн хэлбэрийн харьцуулалт (ЕТЗ-ийн Хавсралт 2-т холбогдох баримт бичгүүдийн жагсаалтаас авах боломжтой)

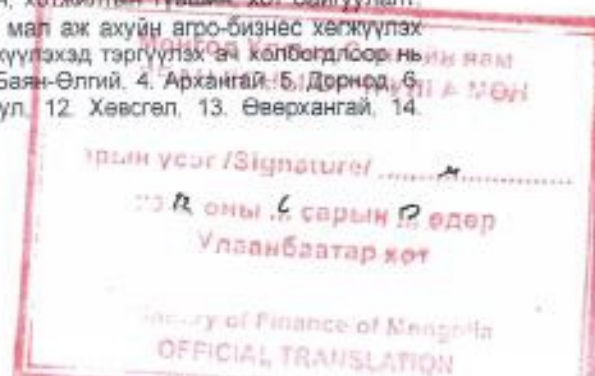
шаттай багцлан хэрэгжүүлснээр Засгийн газар замын зураглалын зорилгоо хангахад шаардлагатай ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загварыг ЭЗХЯ-ны тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж болон логистикийн кластерт төвлөрсөн байдлаар хөгжүүлж, улс даяар түгээн дэлгэрүүлж, тогтвортой авч явах боломжтой юм. Тодруулбал, тус санхүүжилтийн хэлбэр нь дараах боломжийг авчирна, үүнд: (i) урт хугацааны тогтвортой оролцоо, үе шаттай байхыг шаарддаг үйл явц, төлөвлөгөөг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх боломжийг олгох; (ii) Үе шат 1-ийн хүрээнд туршсан инновацыг тухайн үеийн эрч хүч, чадавх болон мэдлэгийг алдалгүйгээр өргөжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх; (iii) өмнөх үе шатаас олж авсан сургамжаа дараагийн үе шатад цаг тухайд нь авч хэрэгжүүлэх, орон нутгийн нөхцөл байдалд нийцүүлэн шаардлагатай тохируулга хийх; (iv) байгууллагуудын хоорондын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагааны механизмыг урьдчилан бэхжүүлж, дараагийн үе шатанд үргэлжлүүлэх; (v) оролцогч талууд болон хөгжлийн түншүүддээ бодлогын яриа хэлэлцээр хийхэд олон нэвтрэх цэгийг бий болгож, өмнөх үе шатаас авсан сургамжийг дараагийнх руу нэвтрүүлэх; мөн (vi) нарийвчлан тодорхойлсон бэлэн байдал болон сонгон шалгаруулалтын шалгуурыг ашиглан, ЭЗХЯ-ны тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж болон логистикийн кластерт төвлөрсөн байдлаар тус салбарын бусад санаачилгаас гарсан сайн туршлагыг ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийн загварт тусгаж, түгээн дэлгэрүүлэх зэрэг давуу талтай юм.

10. **Санхүүгийн зуучлагчийн шаардлага.**²⁵ Санхүүжилтийг оролцогч банк руу дамжуулахад санхүүгийн дээд байгууллага байгуулсан байна. Санхүүгийн зуучлагчдыг сонгохдоо дараах зүйлсийг багтаасан шаардлага, сонгон шалгаруулалтын шалгуур дээр үндэслэнэ. Үүнд: (i) Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу тус улсад албан ёсоор бүртгэгдсэн банк; (ii) зорилтот аймаг, сумдад хөдөө аж ахуй, агро-бизнесийн иргэдийн банкны үйлчилгээ эрхлэх чадавхтай байх; (iii) АХБ-ны тайлагнал, засаглал, хамгаалал, санхүүгийн магадлан судалгааны бодлого, стандартад нийцсэн байх; (iv) Монголбанкны өмнө хугацаа хэтэрсэн аливаа үүрэг хариуцлагагүй байх эсвэл аудитын сөрөг дүгнэлт аваагүй байх; мөн (v) зорилтот аймгуудад хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллаж байсан мөн олон салбарт санхүүжилт олгож байсан туршлагатай байх зэрэг багтана.

11. **Үе шат 1-3-ын хамрах хүрээ.** Хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсэг 1 болон 2-ын зорилтот хөрөнгө оруулалтад 17 хүртэлх тооны аймгийг хамруулна.²⁶ Бүрэлдэхүүн хэсэг 3 нь дээр дурдсан аймгуудыг хамрахаас гадна Хавсралт 1-т тодорхойлсон шалгуурт үндэслэн Монгол улсын хэмжээнд хэрэгжих боломжтой. Үе шат 1 нь 11 аймагт хэрэгжих ба үүнд Баян-Өлгий, Ховд, Увс аймгуудад зорилтот хөрөнгө оруулалт хийгдэх ба; дээр нь анхан шатны үйл ажиллагаа болон төслийн бэлтгэл ажлын хүрээнд 8 хүртэлх аймгийг нэмэлтээр Хуваарь 4-т тодорхойлсон шалгуур болон ЭЗХЯ-наас тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн кластер байршлын үндсэн дээр Үе шат 1-ийн үед тодорхойлох болно. Бүрэлдэхүүн хэсэг 2 нь Бүрэлдэхүүн хэсэг 1-ийн хүрээнд хамрагдах зорилтот аймаг, сумын нөлөөллийн бүсэд орших ойролцоо сумын төвүүдэд бүгдэд нь хэрэгжинэ. Үе шат 2 нь Үе шат 1-ийн үйл ажиллагааг цаашид эрчимжүүлэх үүднээс өмнөх үе шатад хамрагдсан аймгууд болон Хуваарь 4-т заасан шалгуурт үндэслэн нэмж сонгосон бусад аймгуудыг хамрах бөгөөд ЭЗХЯ-наас хөдөө аж ахуйн хөгжлийн тэргүүлэх ач холбогдолтой хэмжээн тодорхойлсон

²⁵ Нарийвчилсан шаардлага болон сонгон шалгаруулалтын талаар Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх гарын авлага (ХХГА)-д тусгасан болно (ЕТЗ-ийн Хавсралт 2-т холбогдох баримт бичгүүдийн жагсаалтаас авах боломжтой)

²⁶ Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж ба логистикийн кластерийн тэргүүлэх ач холбогдолтой ЭЗХЯ-наас тодорхойлсон байршил, мөн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн түвшин, хөгжлийн түвшин, хот байгуулалт, бэлчээрийн доройтол ба даац хэтрэлт, уур амьсгалд эмзэг байдал, мал аж ахуйн агро-бизнес хөгжүүлэх боломж зэрэг бусад шалгуур үзүүлэлтэд тулгуурласан болно. Хэрэгжүүлэхэд тэргүүлэх ач холбогдол нь дараах 15 хүртэлх аймгийг сонгосон болно, үүнд: 1. Ховд, 2. Увс, 3. Баян-Өлгий, 4. Архангай, 5. Дорнод, 6. Төв, 7. Хэнтий, 8. Булган, 9. Сэлэнгэ, 10. Дундговь, 11. Дархан-Уул, 12. Хөвсгөл, 13. Өвөрхангай, 14. Баянхонгор, 15. мөн Зөвхөн тус тус болно.

байршлуудад тулгуурласан байна (зүүлт 26). Үе шат 2 нь хөтөлбөрийн зорьж буй бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн зарим ажлыг хэрэгжүүлж эхэлсэн бөгөөд ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загварт нийцэж байгаа АХБ, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр эсхүл бусад санаачилгын хүрээнд хэрэгжүүлж буй бусад төсөлтэй уялдуулна.²⁷ Үүний адилаар үе шат 3-ын хүрээнд бусад аймаг дахь орон нутгийн бэлэн байдлыг үнэлж, хөтөлбөрийн ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загварыг бүрдүүлэхэд шаардлагатай нэмэлт хөрөнгө оруулалтыг хийж, тэргүүлэх ээлжид хамруулахаар тодорхойлсон 17 аймагт тулгуурласан (зүүлт 26) газарзүйн илүү өргөн хүрээг хамруулахын тулд нөөцийг илүү стратегитай ашиглах замаар амжилт, ололтыг дэлгэрүүлнэ.

C. Бодлогын хүрээ

12. Бодлогын хүрээ, чадавхын хөгжүүлэлт нь замын зураглалын стратегийн зорилгуудтай нийцэж байгаа бөгөөд дараахыг дэмжинэ: **Стратегийн зорилт 1-т** нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, уур амьсгалд тэсвэртэй хотын үйлчилгээ, зохицуулалт, төлөвлөлтийг сайжруулах; **Стратегийн зорилт 2** нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй бэлчээрийн болон мал аж ахуй, газар тариалангийн менежментийг сайжруулах; **Стратегийн зорилт 3** LCLVC-ийг дэмжих бодлогын шинэчлэл; **Стратегийн зорилт 4** нүүрстөрөгч багатай уур амьсгалд тэсвэртэй нутаг дэвсгэрийн тогтвортой хөгжлийг бий болгох бодлогын шинэчлэл.²⁸

D. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр

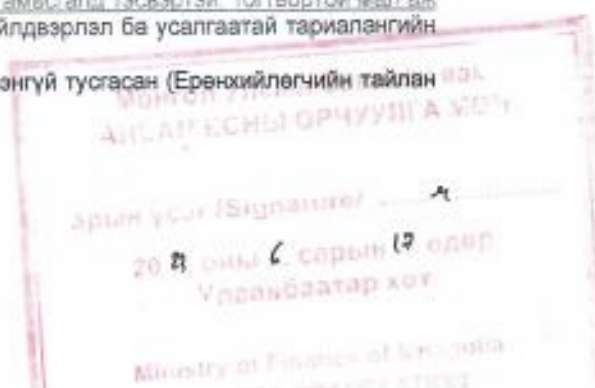
13. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг дараах үр дүнгүүдтэй уялдуулна, үүнд: ногоон хөгжил, бүс нутгийн хөгжлийн тогтвортой байдал, амьдралын чанар болон хүний хөгжлийг хангах (зүүлт 14). Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр нь дараах үр дүнг хангах болно: ногоон, хүртээмжтэй, хөдөө аж ахуйн нутаг дэвсгэрийн хөгжлийг цогцлоох.²⁹

14. **Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай, татах хүч сайтай аймаг болон сум төвүүдийг хөгжүүлэх нь.** 1 нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хотын үйлчилгээ, зохицуулалт, орон сууцжуулалт, төлөвлөлтийг дараах замаар сайжруулах, үүнд (a) ялангуяа эрчим хүчний хэмнэлт, сэргээгдэх эрчим хүчний сайжруулсан дүрэм, стандартыг ашиглах; (b) нүүрстөрөгч багатай хотжилтын үйл явцыг дэмжих газар зохион байгуулалтын арга хэрэгсэл, хүрээг ашиглах; (c) зорилтот аймгийн хотын чиг үүргийг зохион байгуулалт, чадавхыг бэхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх; (d) гео-газарзүйн хэрэгслийн оновчтой хэрэглээг хөгжүүлэх; (e) хотын үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын зохион байгуулалт, үйл ажиллагаа, санхүүгийн чадавхыг сайжруулах; (f) хот суурин газруудыг нүүрстөрөгчийн агууламж багатай хөдөө аж ахуйн бизнесийн нийлүүлэлтийн сүлжээ, хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх хурдасгуур болох үүргийг нь нөхөн сэргээх; (g) аймгийн төвийн стандартын шаардлага хангахгүй гэр хорооллыг сайжруулах загварыг тодорхойлох; (h) нүүрстөрөгч багатай цэвэр эрчим хүчний шударга шилжилтийг дэмжих (i) хөдөөгийн

²⁷ Ховд аймгийн өмнөд хэсэг эсхүл бусад аймгууд or in other Aimag, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн хөтөлбөр Монгол Улс. 2021. Монгол дахь орон нутгийн ирээдүйн дэсэн зохицох чадвар эрсдэлийн удирдлагыг сайжруулах нь. Улаанбаатар хот; АХБ. Монгол Улс. Уур амьсгалд тэсвэртэй тогтвортой мал аж ахуйг хөгжүүлэх төсөл; болон АХБ. Монгол Улс: Хүнсний ногооны үйлдвэрлэл ба усалгаатай тариалангийн төсөл.

²⁸ Стратегийн зорилтуудыг Төслийн удирдлагын гарын авлагад дэлгэрэнгүй тусгасан (Ерөнхийлөгчийн тайлан болон зөвлөмжийн)

²⁹ Хяналт-шинжилгээний ерөнхий хүрээг Хуваарь 2-т харуулсан.

эдийн засгийн шинэчлэлийг дэмжих үүднээс нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй сум, сум дундын хөгжлийн загварыг бий болгох тус тус болно

15. **Бүрэлдэхүүн хэсэг 2: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй бөгөөд тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх нь.** Энэхүү гарц нь уур амьсгалд өртөмтгий малчдын бүлгийг дэмжиж, өндөр үнэ цэнтэй хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхийн зэрэгцээ бэлчээрийн доройтлыг арилгахын тулд тогтвортой мал аж ахуй, газар тариалангийн менежментийн туршлагыг эзэмшүүлэх болно.

16. **Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй малын өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилтийг бий болгох (СЗЗ-тэй бүрэлдэхүүн хэсэг).** Энэхүү бүрэлдэхүүн нь НБУАТМААНС-г байгуулах замаар уур амьсгалын өөрчлөлтийг бодсон санхүүгийн механизмыг бий болгох ба агробизнесийн чиглэлээр, ялангуяа хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, нийлүүлэлт болон локистикийн чиглэлээр ЭЗХЯ-ны тодорхойлсон газруудад үйл ажиллагаа хэрэгжүүлдэг ЖДҮ-дэд тулгардаг бэрхшээлийг давах институцийг байгуулах ба дараах үр дүнд хүрнэ³⁰ үүнд (а) малчид, хөдөө аж ахуйн хоршоологчдод нийлүүлэлтийн сүлжээнд бүрэн оролцох боломжийг олгоход чиглэсэн барьцаа хөрөнгө орлуулах, зээлийн батлан даалт зэрэг шинэлэг санхүүгийн хэрэгслүүд нэвтрүүлэх;³¹ (б) нүүрстөрөгч багатай, тогтвортой бэлчээрийн менежмент, хот-хөдөөгийн холбоосыг сайжруулах, эдийн засгийг төрөлжүүлэх чиглэлээр ажилладаг малчдын хоршоо, мал аж ахуйн бизнесийг санхүүжүүлэх зорилгоор хувийн хэвшил болон төсвийн хязгаарлагдмал хөрөнгө оруулалтын холимог эх үүсвэртэй бүсийн хөдөө аж ахуйн бизнесийн сан байгуулах, ажиллуулах; (в) НБУАТМААНС-тэй холбоотой инновацыг нэвтрүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах зорилгоор хувийн хэвшилд тэтгэлэг олгох тогтолцоог хөгжүүлэх тус тус болно;

17. **Бүрэлдэхүүн хэсэг 4: Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институцийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх нь.** Бүтээгдэхүүний үр дүн нь хөтөлбөрийн үр дүнтэй удирдлага, хэрэгжилтийг хангахын тулд засгийн газар болон гол оролцогч талуудын чадавхыг бэхжүүлэх,³² ялангуяа ЭЗХЯ-наас тодорхойлсон тэргүүлэх чиглэлүүдэд чиглэнэ. Гаралт 4 (i) нь PINMP, нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бизнесийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө (LCADP), ногоон хот байгуулалт, баталгаажуулалт, мөрдөх тогтолцоо зэрэг хөтөлбөрийн бусад үр дүнг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зөвлөн арга хэрэгсэл, төлөвлөгөөг бий болгоно; (ii) дизайн, суурилуулалт, ашиглалтад дэмжлэг үзүүлэх хөтөлбөрийн хэмжилт, тайлагнах, баталгаажуулах, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний систем; (iii) ялангуяа агро аж үйлдвэрийн парктэй холбоотой төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн зохицуулалтыг судлах удирдлага.

Е. Санхүүжүүлэх төлөвлөгөө

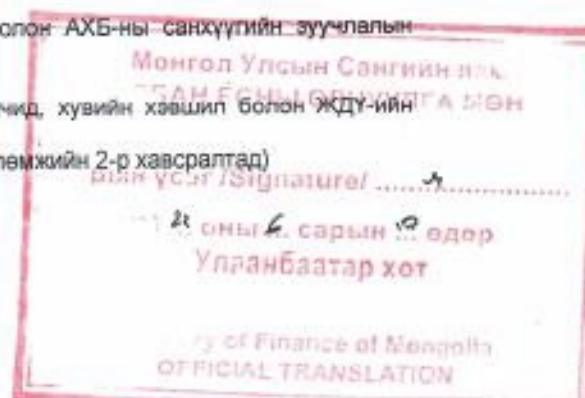
18. Уг хөтөлбөрт 735.0 сая ам.долларын өртөгтэй байхаар тооцсон. Хөтөлбөрийн 1, 2, 4-р бүтээгдэхүүнээс бүрдэх хөрөнгө оруулалтын бүрэлдэхүүн хэсэг нь 617.4 сая долларын өртөгтэй болно (Хүснэгт 1). FIL бүрэлдэхүүнээр дамжуулан хүргэх 3-р гаралтад ойролцоогоор 117.6 сая доллар шаардлагатай. Нарийвчилсан зардал Зардлын данс болон санхүүчдийн тооцоог байгууламжийн удирдлагын гарын авлагад (FAM) оруулсан болно.³³ Хөрөнгө оруулалтын хэсэг нь барилгын ажил, тоног төхөөрөмж, БАХ, хоршоодод үзүүлэх

³⁰ НБУАТМААНС нь Монгол Улсын дотоодын хууль журмын дагуу болон АХБ-ны санхүүгийн зуучлалын чиглэлээр баримталдаг бодлогыг баримтална.

³¹ НБУАТМААНС нь гурван зээлийн цонхтой байна.

³² Энэ нь хөдөө аж ахуйн салбар болон эрдэмтэд, малчид, тариаланчид, хувийн хэвшил болон ЖДҮ-ийн мэргэжлийн сургалтыг бас хамарна.

³³ Төслийн удирдлагын гарын авлага (Ерөнхийлөгчийн тайлан болон зөвлөмжийн 2-р хавсралтад)

дэмжлэг, зураг төсөл, барилгын хяналт, төслийн хэрэгжилт, менежментийн дэмжлэг, хамгаалалт, зохих шалгалт, зөвлөх үйлчилгээ зэргийг хамарна.

Хүснэгт 1: Зардлын хураангуй
(сая \$)

Зориулалт.	Хэмжээ*
А. Суурь зардал⁵	
1. Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай, татах хүч сайтай аймаг болон сумын төвүүдийг хөгжүүлэх	395.7
2. Бүрэлдэхүүн хэсэг 2: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй бөгөөд тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх	99.2
3. Бүрэлдэхүүн хэсэг 4: Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институцийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх	38.5
Дэд нийлбэр (А)	533.4
В. Магадалшгүй зардал⁶	59.3
С. Хэрэгжилтийн явцад тооцох санхүүжилтийн төлбөр⁷	24.7
Нийт (А + В + С)	617.4

* Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт 48.0 сая, төслийн 1-д 16.2 сая ам.долларын татвар, хураамж оруулан тооцсон дүн. Энэхүү дүн нь хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн зардлын томоохон хэсгийг эзлэхгүй болно. Засгийн газар татвар, хураамжаас чөлөөлөх замаар энэхүү хэсгийг санхүүжүүлнэ.

⁵ 2020 оны 11-р сарын 30-ны байдлаарх үнэ.

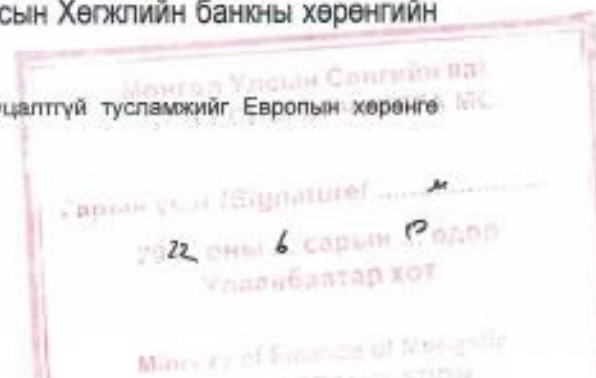
⁶ Барилгын ажил, бараа болон зөвлөх үйлчилгээний магадалшгүй зардлыг 5% гэж тооцсон. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн үнийн магадалшгүй зардлыг гадаад валютын зардлын хувьд 1.4%, дотоодын валютын зардлын хувьд 6.4% гэж тооцсон бөгөөд худалдан авах чадварын квотын ханшийн таамаглалд үндэслэн ханшийн хэлбэлзлийн боломжит эрсдэлийн нөөцийг тооцон оруулав.

⁷ Үүнд хүүгийн төлбөр, хөрөнгө хуваарилсны төлбөр болон бусад санхүүжилтийн шимтгэлийг оруулж тооцов. Барилгын ажлын явцад хүүг тооцоолохдоо (i) ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (ЕХЭҮ)-ийн хувьд 5 жилийн ам.долларын тогтмол своп хүү, хүчин төгөлдөр гэрээний хүү 0.5% болоод матюрити шимтгэл 0.1%-ийн нийлбэрээр, (ii) хөнгөлөлттэй ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (хөнгөлөлттэй ЕХЭҮ)-ийн хувьд жилийн 2%-иар тус тус тооцов. Зарцуулагдаагүй зээлийн дүнд тооцогдох ЕХЭҮ-ийн зээлийн хариуцлагын хураамж нь жилийн 0.15%. Уур амьсгалын ногоон сан зээлийн санхүүжилтийн төлбөрт жилийн 0.25%-ийн үйлчилгээний төлбөр, зээлийн зарцуулаагүй үлдэгдэл тооцогдох 0.50%-ийн төлбөрийн хураамжийг оруулсан болно. Европын хөрөнгө оруулалтын банкны зээлийн хэрэгжилтийн явцад санхүүжилтийн төлбөрийг 5 жилийн ам.долларын тогтмол своп хүүгээр тооцсон.

Эх сурвалж: Азийн Хөгжлийн Банкны тооцоо.

24. Санхүүжүүлэх төлөвлөгөө. Засгийн газар нь холимог эх үүсвэртэй ОШСС-гаас нийт 448 сая ам.долларын хүртэлх санхүүжилт авах хүсэлт гаргасан бөгөөд үүнд АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэрийн хөнгөлөлттэй зээл (135 сая ам.доллар), АХБ-ны Тусгай сангийн эх үүсвэр (Азийн хөгжлийн сан [АХС])-ийн буцалтгүй тусламж (3 сая ам.доллар), АХБ-наас удирдан зарцуулах Уур амьсгалын ногоон сан (УАНС)-гийн хамтарсан санхүүжилтийн зээл (130 сая ам.доллар) болон буцалтгүй тусламж (45 сая ам.доллар)-аас тус тус бүрдэж байна. Европын хөрөнгө оруулалтын банкнаас 150 сая ам.доллартай тэнцэх зээл, 30 сая ам.доллартай тэнцэх буцалтгүй тусламжийг хамтран санхүүжүүлэх юм (АХБ-наас удирдан зарцуулахгүй).³⁴ Татвар, хураамж, нүүлгэн шилжүүлэлт, барилгын ажил, тоног төхөөрөмж, зөвлөх үйлчилгээ, төслийн удирдлага болон бусад зардлыг багтаасан 75.3 сая ам.долларыг Засгийн газраас санхүүжүүлнэ. Хөрөнгө оруулалтын төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг нь 1, 2, 4-р бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хамаарах бөгөөд 617.4 сая ам.долларын өртөгтэй болно. Бүрэлдэхүүн хэсэг 3-ыг СЗЗ-ийн хэлбэрээр хэрэгжүүлэх бөгөөд Засгийн газар үүнд зориулж УАНС-гийн зээлээс 87.6 сая ам.долларыг БНХХААБС-д хуваарилна. Түүнчлэн УАНС-гийн 5.0 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжийг Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй ногоон инновацийн буцалтгүй тусламжийн хөтөлбөрт олгож, ногоон, хүртээмжтэй хөдөө аж ахуйн бизнесийн инновацийг сурталчлах зорилгоор мэргэшсэн хөрөнгө оруулагчдад буцалтгүй тусламж болгон нөхөн олгох болно. Монгол Улсын Хөгжлийн банкны хөрөнгийн

³⁴ Европын холбооны Азийн хөрөнгө оруулалтын байгууламжийн буцалтгүй тусламжийг Европын хөрөнгө оруулалтын банк хариуцдаг.

удирдлагын компани (МУХБ-ХУК) нь БНХХААБС-г удирдан зохион байгуулах бөгөөд хөтөлбөрийн санхүүжилтийг шаардлага хангасан байдал, сонгон шалгаруулалтын шаардлага хангасан эсэхээс хамааран санхүүгийн зуучлагчаар дамжуулан олгох санхүүжилтийг хариуцсан санхүүгийн дээд байгууллага болно.³⁵ УАНС-ийн зээлийн хөрөнгө нь 25.0 сая ам.долларын хамтарсан санхүүжилт гаргах хувийн бизнес эрхлэгчид, Монгол Улсын Хөгжлийн банк болон бусад арилжааны банкнуудад очихоор тооцоолж байна. Ашиг хүртэгч өрхүүдийн оруулах хувь нэмрийг 6.7 сая ам.доллар гэж тооцсон. ОШСС нь Засгийн газраас холбогдох санхүүжилтийн талаар үечилсэн санхүүжилтийн хүсэлт гаргаж, үе шат тус бүртэй холбоотой зээл, төслийн гэрээний биелэлт, санхүүжилтийн хүрээний гэрээнд заасан нөхцөл, журам, шаардлагыг бүрэн хангаж ажилласан эсэхээс хамааран гурван үе шаттай хэрэгжих юм.

Хүснэгт 2: Санхүүжүүлэх төлөвлөгөөний хураангуй
(сая ам.доллар)

Эх үүсвэр	Үе шат (ҮСХ ирүүлэх жил)			Дүн	Нийт эзлэх хувь (%)
	1 (2023)	2 (2025)	3 (2028)		
A. Хөрөнгө оруулалтын төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг					
Азийн Хөгжлийн Банк					
(i) Ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (ердийн зээл)	45.0	50.0	40.0	135.0	18.4
(ii) Ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (хөнгөлөлттэй зээл)	45.0	52.2	37.8	135.0	18.4
(iii) Тусгай сангийн эх үүсвэр (АХС - буцалтгүй тусламж)	3.0	0.0	0.0	3.0	0.4
2. Уур амьсгалын ногоон сан (зээл) ^a	11.8	18.4	12.2	42.4	5.8
3. Уур амьсгалын ногоон сан (буцалтгүй тусламж) ^a	22.0	10.8	7.2	40.0	5.4
4. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (зээл) ^b	52.9	59.4	37.7	150.0	20.4
5. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (буцалтгүй тусламж) ^b	10.5	11.4	8.1	30.0	4.1
6. Монгол Улсын Засгийн газар	20.7	33.5	21.1	75.3	10.2
7. Ашиг шим хүртэгчид	3.4	2.0	1.3	6.7	0.9
Дэд нийлбэр (A)	214.3	237.7	165.4	617.4	84.0
B. Санхүүгийн зуучлалын зээлийн бүрэлдэхүүн хэсэг					
1. Уур амьсгалын ногоон сан (зээл) ^a	38.4	29.6	19.6	87.6	11.9
2. Уур амьсгалын ногоон сан (буцалтгүй тусламж) ^a	3.0	1.2	0.8	5.0	0.7
3. МУХБ/Арилжааны банкууд/Хувийн хэвшил	14.3	7.5	3.2	25.0	3.4
Дэд нийлбэр (B)	55.7	38.3	23.6	117.6	16.0
Нийт (A + B)	270.0	276.0	189.0	735.0	100.0

АХС = Азийн хөгжлийн сан, МУХБ = Монгол Улсын Хөгжлийн банк, ҮСХ = үечилсэн санхүүжилтийн хүсэлт.

^a Азийн хөгжлийн банкнаас удирдан хэрэгжүүлнэ.

^b Зэрэгцээ хамтарсан санхүүжилт, Азийн Хөгжлийн Банкнаас удирдан хэрэгжүүлэхгүй.

Эх сурвалж: Азийн хөгжлийн банкны тооцоо.

³⁵ Толгой байгууллагатай байх механизм гэж ихэвчлэн хөгжлийн түнш байгууллагын санхүүжилттэй СЗЗ-ийн нийт санхүүгийн зуучлагчдын хоёр дахь давхаргад дамжуулдаг санхүүгийн байгууллагуудтай байхыг хэлэх бөгөөд АЗСН хоёр дахь шатлалын санхүүгийн зуучлагчид нь эргээд тухайн зээлийн хөрөнгийг дамжуулан зээлдэгчдэд олгоно.

арын үсэг /Signature/

2024 оны 4 сарын 17 өдөр
Улсанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

ХУВААРЬ 2

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЕРӨНХИЙ ХҮРЭЭ

Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн нөлөөлөл нь Хүний хөгжил, амьдралын чанар, ногоон хөгжил, бүс нутгийн хөгжлийн тогтвортой байдлыг хангахтай уялдана (*Алсын хараа-2050* Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого) *			
Үр дүнгийн гинжин хэлхээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл ба чухал таамаглал
Үр дүн Ногоон, хүртээмжтэй, хөдөө аж ахуйн хөгжлийг сайжруулах	<p>2034 он гэхэд</p> <p>a. Хөрсний нүүрстөрөгчийн шингээлт, метаны хий, азотын исэл, нүүрстөрөгчийн ялгарлын бууралтын үр дүнд жилд 3.2 сая тонн нүүрстөрөгчийн давхар исэлтэй тэнцэх ялгарлаас зайлсхийх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.1)</p> <p>b. 28.8 сая га бэлчээр сайжирч, илүү тогтвортой менежменттэй болсон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.3.3)</p> <p>c. 550,000 иргэдийн уур амьсгал, гамшгийн тэсвэртэй байдал сайжирсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.2, 3.3, 4.1)</p> <p>d. БНХХААБС-ийн хүрээнд 500 ЖДҮ буюу хоршоод, 1000 бичил үйлдвэрүүд бизнес эрхэлдэг болох (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.2, 2.1, 5.2.3)</p> <p>e. 11,400 шууд ногоон ажлын байр бий болгох, үүний 40%-ийг эмэгтэйчүүд бүрдүүлэх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.2, 2.1)</p> <p>f. Зорилтот бүсэд байгаа малын тоо толгой жилд 2.5%-иар буурсан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: жилийн 2.5%)</p> <p>g. Зорилтот аймаг, сумын төвүүдийн бохир ус цэвэрлэх үр ашиг 90% болж сайжирсан байна (2020 оны суурь түвшин: зорилтот аймгийн төвүүдэд 50% ба зорилтот сумын төвүүдэд 0%) (OP 4.3)</p>	<p>a – b. Хөндлөнгийн баталгаажуулсан ГЗБГЗЗГ ба Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын ХТБ-ын тайлан, ХХААХҮЯ-ны мал аж ахуйн болон газар ашиглалтын жилийн тайлан</p> <p>b. ГЗБГЗЗГ-ын орон нутгийн ажилтан ба сумын засаг захиргааны тайлан</p> <p>d – e. Ашиг хүртэгч аж ахуйн нэгж эсвэл шаардлага хангасан арилжааны банкаас авсан аудит хийгдсэн санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайлан, мөн СЗХ-ны хяналтын тайлан</p> <p>f. Үндэсний статистикийн хорооны мал аж ахуйн жилийн статистик</p> <p>g. Аймгийн ус, бохир усны үйлчилгээ үзүүлдэг компаниуд бохир усны урсац дахь хүчилтөрөгчийн биологийн хэрэгцээт зайлуулалтын хэмжилтийг Монгол Улсын стандарт MNS 4943: 2011-ийн дагуу хийх</p>	<p>Э: Засгийн газрын тэргүүлэх чиглэлүүд өөрчлөгдсөнө өр аймгийн хөгжлийг дэмжих хөрөнгө нөөц багасах</p> <p>T: ЕХОБ-ны орц ба гарцыг цаг тухайд нь хэрэгжүүлэх</p>
Бүрэлдэхүүн хэсэг 1. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай,	2033 он гэхэд 1a. Хотын 35 км зам барьж, 215.9 км туслах замыг сайжруулах; ус хангах хүртэл хүчин чадал цагт 3000 кубээр нэмэгдсэн байх; 25 км усан хангамжийн хоолой тавьсан байх; 35 км бохирын шугам татах; 16 км төвлөрсөн дулаан хангамжийн хоолой тавьсан	1a – Монголын улсын мэргэжлийн хяналтын тайлан, аймгийн болон сумын хяналтын болон сумын хяналтын тайлан	T: Төслийн гол оролцогч талуудын хоорондын хамтын

арын үсэг /Signature/

2024 оны 6 сарын 12 өдөр
Улаанбаатар хотMember of Financial of Bank of Mongolia
INTERNAL TRANSLATION

Үр дүнгийн гинжин хэлхээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл ба чухал таамаглал
татах хүч сайтай аймаг болон сум төвүүдийг хөгжүүлэх	<p>байх; 135 км цахилгаан шугам барьсан байх; 20 км ус зайлуулах хослой барьсан байх; 173.5 км оптик кабель тавьсан байх; 10.2 мегаваттыг нарны хавтангаас суурилуулсан байх; 15.2 км үерийн хамгаалалтын дэд бүтэц тавьсан байх; 1230га хатуу хог хаягдлын цэгийг цэвэрлэсэн байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)° (OP 4.1.2)</p> <p>1b. Аймаг болон сумын төвүүдэд ашиглагдаж байгаа задгай хогийн цэгийг цэвэрлэж, хаасан байх ба хотын хатуу хог хаягдлыг тусгаарлаж, шинэ хогийн цэгт аюулгүй зөөвөрлөсөн байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 4.1.1)</p> <p>1c. Гэр хорооллын гудамжийг сайжруулах туршилтыг хэрэгжүүлж, дэлгэрүүлсэн байх (2020 оны суурь үзүүлэлт) (OP 3.1.3, 4.1.2)</p> <p>1e. 90га хөдөө аж ахуйн аж үйлдвэрийн паркууд хөгжиж, хөдөө аж ахуйн бизнесийн 12 инкубатор ажиллаж байх бөгөөд дор хаяж 40% нь эмэгтэйчүүдийн удирдлага дор болон тэдний өмчлөлт бизнесүүдэд хуваарилагдсан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.3)</p> <p>1f. нийт 30,000 м³/е хүчин чадалтай 12 бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг дотоодын стандартад нийцүүлсэн байна; нийт 12,500 м³/е багтаамжтай хөдөө аж ахуйн паркийн 12 цэвэрлэх байгууламж баригдсан ба/эсвэл шинэчлэгдсэн байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 4.1.2, 4.3.1)</p> <p>1g. Зорилтот аймаг болон сумын төвүүдэд дулааны хэмжилт болон холбогдох хэрэглээнд суурилсан тариф хэрэгжүүлж байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 4.1.1, 6.2)</p> <p>1h. Газрын болон хөдөө аж ахуйн ухаалаг менежмент ба уур амьсгалд мэдрэмжтэй дижитал төвийг барьсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.3.3, 4.2)</p> <p>1i. Хамгийн багадаа 6 сургуулийн дотуур байрыг жендэрийн мэдрэмжтэй УАЦЭА-н байгууламжаар сайжруулсан байх^a (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 2.4.1, 4.1.2)</p> <p>1j. Төслийн бүтээн байгуулалтын үеэр 100,000 хүнсэр хөдөлмөр эрхлэх боломжийг бий болгосны 20.0%-ийг эмэгтэйчүүд эзэлж байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: Барилгын салбар дахь эмэгтэйчүүдийн 17.2%) (OP 1.2, 2.1)</p>	<p>байгуулалтын талаарх засаг захиргааны тайлан</p> <p>1j. Гэрээлэгчдийн жилийн ажилчдын бүртгэл</p>	<p>ажиллагаа, уялдаа холбоо буурах</p> <p>T: Эрчим хүч, барилгын материалын дэлхийн үнийн өсөлт нь төслийн хөрөнгө оруулалт, ашиглалт, засвар үйлчилгээний зардлыг мэдэгдэхүйц нэмэгдүүлнэ</p> <p>T: Малчдын хоршоо, хувийн хэвшлийн зүгээс төслийн үйл ажиллагаанд оролцох сонирхол ихээхэн байна</p> <p>T: Хөтөлбөрийн замын зураглалыг дагаж мөрдөх</p> <p>T: ЕХОБ-ны орц ба гарцыг цаг тухайд нь хэрэгжүүлэх</p>
2. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй бөгөөд	<p>2033 он гэхэд</p> <p>2a. Хамгийн багадаа 180 БАХ ба малчдын бүлгүүд (эхнэр, нөхөр хоёулаа) шинэчилсэн БАГ болон бэлчээрийн тогтвортой, хүртээмжтэй менежментийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурж, ОНИХАО-ны үйл ажиллагааны үр шимийг хүртсэн бөгөөд 45% нь</p>	<p>2a. Аймаг ба сумын газрын менежментийн талаарх албан ёсны хяналт-шинжилгээний мэдээлэл, ГЗБГЗЗГ болон БАГ-ний бүртгэлийн мэдээллийн систем</p>	

..... /Signature/

2023 оны 6 сарын 19 өдөр
Улсанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

Үр дүнгийн гинжин хэлхээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл ба чухал гаамгал
<p>тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх</p>	<p>эмэгтэйчүүдийн оролцоотой байх. (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.1, 6.2.4)</p> <p>2b. БАХ-т суурилсан 60 хоршоо, хамгийн багадаа 30% нь эмэгтэйчүүдийн удирдлага дор байгуулагдсан байх;* ба 12 аймэг, сумын дундын төвүүд, 6 аймэг, 1 бүсийн хоршоо байгуулагдсан байх (2020 оны суурь: 23%) (OP 2.3, 5.1)</p> <p>2c. Өвчнөөс ангид 12 байгууламж, 6 аймэг болон 6 сум дундын түвшний мал эмнэлгийн лабораториуд барьсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.4)</p> <p>2d. Экосистемд суурилсан ус хураах, хэмнэх шийдлүүд бүхий 2500га малын тэжээлийн фермийн усалгаатай бүсийн анхан шатны ажлуудыг хийсэн байх (OP 3.3.2, 3.3.5, 5.1.1)</p> <p>2e. Төслийн барилгын ажлын явцад 8000 хүн-сарын ажлын байр бий болохоос 20%-ийг эмэгтэйчүүд эзэлж байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.2)</p>	<p>2b. Аймэг болон сумын захиргааны тайлан, ХХААХҮЯ хоршоодын жилийн тайлан</p> <p>2c – d. Аймэг ба сумын захиргааны мал аж ахуй, хөдөөгийн хөгжлийн талаарх тайлан, улсын мэргэжлийн хяналтын газрын хяналтын тайлан</p> <p>2e. Гэрээлэгчдийн жилийн ажилчдын бүртгэл</p>	
<p>3. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй малын өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилтийг бий болгох (СЗЗ-тэй бүрэлдэхүүн хэсэг).</p>	<p>2033 он гэхэд</p> <p>3a. 1-р цонхны хүрээнд нийт 50 сая ам.долларын зээл, дамжуулан зээл, эсвэл зээл болон зээлийн эрсдэлийн батлан даалтыг зорилтот аймэг, сумын дундын төвүүдийн БАХ, малчдын бүлгээр дамжуулан олгох ба тэдгээрийн хамгийн багадаа 30% нь эмэгтэйчүүдээр удирдуулсан ЖДҮ байна. (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)* (OP 1.3.2, 2.1.2, 5.2.3)</p> <p>3b. 2-р цонхны хүрээнд нийт 50 сая ам.долларын зээл, дэд зээл, эсвэл зээл болон зээлийн эрсдэлийн батлан даалтыг зорилтот аймэг, сумын дундын төвүүдийн БАХ, малчдын бүлгээр дамжуулан олгох (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.3.2, 5.2.3)*</p> <p>3c. 3-р цонхны хүрээнд хадгаламж зээлийн хоршоод болон бусад банк бус санхүүгийн байгууллагуудаар дамжуулан 1000 бичил ногоон зээлийг батлан гаргасан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.3.2)</p> <p>3d. ЖДҮ-тэй түншлэлийн 100 гэрээ байгуулсан байхаас хамгийн багадаа 30% нь эмэгтэй удирдлагатай, урьдчилан боловсруулах байгууламжид хөрөнгө оруулж буй бизнес байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 2.1.3, 5.2.3)</p> <p>3e. Ногоон инновацийн буцалтгүй тусламжийн хөтөлбөрөөс хамгийн багадаа 5 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжийг хөдөө аж ахуйн бизнес ногоон болон хүртээмжтэй инновацийг сурталчлах зорилгоор мэргэшсэн хөрөнгө оруулагчдад олгосон байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.3)</p>	<p>3a-e. Ашиг хүртэгч байгууллага эсвэл шаардлага хангасан арилкааны банкны санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайлан, СЗХ-ны хяналтын тайлан</p>	
<p>4. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй</p>	<p>2032 он гэхэд</p> <p>4a. 2031 он гэхэд хамгийн багадаа 180 (БАХ-ийн түвшний) ХОХСМТ, дор хаяж 60 (сумын түвшний) нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бизнесийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө</p>	<p>4a – d. ХХААХҮЯ-ны бодлогын газрын тайлан, хот байгуулалт, эдийн засгийн хөгжлийн талаарх нутгийн засаг захиргааны</p>	<p>Хөдөө аж ахуйн Сангийн яам, Орчуулга мөд.</p>

арын үсэг /Signature/

2023 оны 6 сарын 19 өдөр
Улаанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

Үр дүнгийн гинжин хэлхээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл ба чухал гаамаглал
хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институцийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх	<p>боловсруулж, 6 аймгийн түвшний болон 2 бүс нутгийн түвшний хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийн 2 төлөвлөгөөнд нэгтгэгдсэн байна (2020 оны суурь: 0) (OP 6.1.2)</p> <p>4b. 2024 он гэхэд зорилтот малчдын бүлэг, БАХ болон хоршоодын түвшинд мөшгөх болон гэрчилгээжүүлэх тогтолцоог нэвтрүүлсэн байхаас зорилтот малчдын бүлэг болон БАХ-ын 40% нь гэрчилгээжсэн байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.4)</p> <p>4c. 2031 он гэхэд хамгийн багадаа 180 орон нутгийн иргэдэд суурилсан малын эрүүл мэндийн ажилтан сургаснаас 95% нь мал эмнэлгийн үйлчилгээний талаар мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлсэн байх ба, 50% нь эмэгтэйчүүд байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.3.1)</p> <p>4d. 2032 он гэхэд бэлчээрийн менежмент ба ногоон бүсчилсэн хөгжлийн үндэсний 6 бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлсэн байх бөгөөд шинэчлэн боловсруулсан Монгол мал үндэсний хөтөлбөрт 2 бодлогын зөвлөмж тусгасан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.3.2, 6.1.2)</p> <p>4e. 2024 он гэхэд БНХХААБС-гийн дэмжлэгтэйгээр хөрөнгө оруулалтын бизнес төлөвлөгөө, техникийн тодорхойлолтын загвар, сургалтыг боловсруулсан байх; мөн хөдөө аж ахуйн бизнесийг хөгжүүлэх сургалт явуулсан байх ба түүнд оролцогчдын 40% нь эмэгтэйчүүд байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 2.1.1)</p>	<p>тайлан</p> <p>4e. СЗХ, МУХБ болон төслийн хэрэгжилтийн тайлан</p>	

Үр дүн бүхий гол үйл ажиллагаа

1. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай, татах хүч сайтай аймаг болон сум төвүүдийг хөгжүүлэх

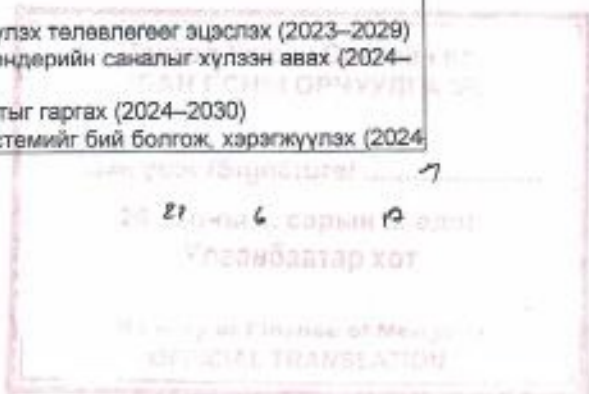
- 1.1 Дэд бүтэц, архитектурын нарийвчилсан зураг төсөл (2022–2028)
- 1.2 Гэр хорооллын гудамж хөгжүүлэх сайн дурын оролцоог турших (2023–2029)
- 1.3 Бараа, ажил худалдан авах (2024–2030)
- 1.4 Дэд бүтэц, нийгэм эдийн засгийн барилга байгууламжийг барих, хяналт тавих, ашиглалтад оруулах (2025–2032)

2. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн шингээлт өндөртэй бөгөөд тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх

- 2.1 Малчид, БАХ, малчдын бүлгүүдийн оролцоо хангах үүднээс зөвлөлдөх уулзалт хийж, идэвхжүүлэх (2023–2031)
- 2.2 Усалгаатай бүс болон агуулах байгууламжийн нарийвчилсан зураг төслийг боловсруулах (2023–2029)
- 2.3 БАХ болон малчдын бүлэг хоорондын ХОХСМТ болон БАГ-г бэлтгэх гарын үсэг зурах. (2023–2031)
- 2.4 Хоршоодыг байгуулах буюу шинэчлэх (2024–2032)
- 2.5 Бараа, ажил худалдан авах (2024–2030)
- 2.6 ОНИХАО-г худалдан авалтад хэрэгжүүлэх (2024–2032)
- 2.7 Дэд бүтэц барих, хяналт тавих, ашиглалтад оруулах (2025–2032)

3. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй малын өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилтийг бий болгох (СЗЗ-тэй бүрэлдэхүүн хэсэг).

- 3.1 БНХХААБС-г байгуулах (2023–2024)
- 3.2 Ногоон ба хүртээмжтэй хөдөө аж ахуйн нийлүүлэлтийн сүлжээг хөгжүүлэх төлөвлөгөөг эцэслэх (2023–2029)
- 3.3 Орон нутгийн бизнес эрхлэгчидтэй холбоо тогтоож, санхүүжүүлэх төндөрийн саналыг хүлээн авах (2024–2031)
- 3.4 Анхан шатны шалгаруудыг хангасан арилжааны банкнуудын жагсаалтыг гаргах (2024–2030)
- 3.5 Арилжааны банк бүрийн байгаль орчин, нийгмийн менежментийн системийг бий болгож, хэрэгжүүлэх (2024–2032)

2024.06.12 сарын 12 өдөр
Улсынхаахуйн хөгжлийн үйлчилгээний газар

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

<p>2031)</p> <p>3.6 Санхүүжилтийн саналыг сонгох (2024–2031)</p> <p>3.7 Үйлдвэрлэлийн болон логистикийн барилга байгууламж барих эсвэл бизнесийг үүсгэн байгуулах (2024–2031)</p> <p>4. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институцийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх</p> <p>4.1 Чадавх бэхжүүлэх, бодлогын шинэчлэл</p> <p>4.1a ТХН -ийн болон зорилтот байгууллагууд болон хөдөө аж ахуйн салбарын бүхий л оролцогч талуудын ажилтнуудыг төслийн хэрэгжилт, хамгаалал болон магадлан судалгааны чиглэлээр сургах, чадахыг нэмэгдүүлэх; (2023–2030)</p> <p>4.1b Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2023–2031)</p> <p>4.2 Нарийвчилсан зураг төсөл, хяналт</p> <p>4.2a Нарийвчилсан зураг төсөл боловсруулах, хяналт тавих зөвлөх үйлчилгээ авах (2023–2027)</p> <p>4.2b 2 ба 3-р үе шатны техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах (2025–2028)</p> <p>4.2c Үе шат 1-ийн бүх барилгын ажлын байгаль орчны анхны үнэлгээ, газар чөлөөлөлт, нүүлгэн шилжүүлэлтийн төлөвлөгөө, сайн дурын оролцооны төлөвлөгөө зэрэг хамгааллын баримт бичгийг нарийвчлан боловсруулж, шинэчлэх (2024–2029)</p> <p>4.2d Барилга байгууламжид хяналт тавих, хамгааллын заалтын хэрэгжилтэд хяналт тавих (2024–2032)</p> <p>4.2e Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2024–2031)</p> <p>4.3 Бэлчээрийн менежмент</p> <p>4.3a Зөвлөх үйлчилгээ авах (2023–2027)</p> <p>4.3b Малчид, малчдын бүлэг, БАХ-тэй ажиллах (2023–2031)</p> <p>4.3c Усалгаатай бүс болон өвчнөөс ангид байгууламжийн дэлгэрэнгүй зураг төсөл (2023–2029)</p> <p>4.3d БАХ, малчдын бүлгийг сургаж, ОНИХАО-ны үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх (2023-2031)</p> <p>4.3e Хоршоодыг сургах (2024–2031)</p> <p>4.3f Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2024–2031)</p> <p>4.4. Ногоон хөдөө аж ахуйн бизнесийн санхүүжилт</p> <p>4.4a Зөвлөх үйлчилгээ авах (2022–2028)</p> <p>4.4b БНХХААБС-гийн стандарт, удирдамж, журам боловсруулах (2023–2024)</p> <p>4.4c Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2024–2031)</p> <p>Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн менежментийн үйл ажиллагаа</p> <p>ТХН-ийг байгуулж, бүрэн бүрэлдэхүүнээр ажиллуулах.</p> <p>Төслийн хэрэгжилт, менежментийн дэмжлэг үзүүлэх зөвлөх үйлчилгээг авах.</p> <p>ТХН-ийн ажилтнуудыг АХБ-ны хамгаалал, магадлан судалгаа, худалдан авалт, санхүүгийн менежментийн чиглэлээр бүрэн сургах.</p> <p>Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад өдөр тутмын удирдлага, хяналтаар хангах.</p> <p>Хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд яам, аймгийн засаг захиргаа болон бусад оролцогч талуудын уялдааг хангах. Зөвлөх үйлчилгээг удирдах, худалдан авалтын багцын эцсийн хугацааг хянах, худалдан авах ажиллагааны гол үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх.</p> <p>Барилга угсралтын ажил, дэд бүтцийн хэрэгжилтэд хяналт тавих.</p> <p>Хяналт-шинжилгээний хүрээ, нийгэм, жендэрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, зөвлөлдөж оролцоог хангах төлөвлөгөө, оролцогч талуудын харилцаа холбооны стратеги, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх гарын авлагад тусгасан зорилтуудыг биелүүлэх.</p> <p>Хүйсээр ангилсан төслийн гүйцэтгэлийн менежментийн систем ба ХТБ-ын цогц системийг бүрэн ажиллуулах.</p> <p>Холбогдох ахиц дэвшил, хамгаалал, санхүүгийн аудитын тайланг АХБ, ЕХОБ болон Уур ургамлын ногоон сан зэрэгт боловсруулж, хүргүүлэх.</p> <p>Эхлэлийн, жилийн, явцын болон эцсийн дүнгэлт хийх томилгоот ажлыг явуулах.</p> <p>Магадлан судалгаа (2024 он гэхэд 2-р үе шат, 2026 он гэхэд 3-р үе шат) хийх зэргээр 2 ба 3-р үе шатад бэлтгэх.</p> <p>Санхүүжилт</p> <p>АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135.0 сая ам.доллар (ердийн зээл)</p> <p>АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135.0 сая ам.доллар (хөнгөлөлттэй зээл)</p> <p>АХБ-ны Тусгай сангийн нөөц (Азийн хөгжлийн сан): 3.0 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)</p> <p>Уур амьсгалын ногоон сан: 130.0 сая ам.доллар (зээл)</p> <p>Уур амьсгалын ногоон сан: 45.0 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)</p> <p>Европын хөрөнгө оруулалтын банк: 150.0 сая ам.доллар (зээл)</p> <p>Европын хөрөнгө оруулалтын банк: 30.0 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)</p> <p>Монгол Улсын Засгийн газар: 75.3 сая ам.доллар</p> <p>МУХБ/арилжааны банкууд/хувийн хэвшил: 25.0 сая ам.доллар</p> <p>Ашиг хүртэгчид: 6.7 сая ам.доллар</p>

A = таамаглал; АХБ = Азийн Хөгжлийн Банк, ГЗБГЗЗГ = Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар; ОНИХАО = орон нутгийн иргэдийн худалдан авалт дахь оролцоо; МУХБ = Монгол Улсын Хөгжлийн банк; ЕХОБ = Европын хөрөнгө оруулалтын банк; СЗХ = Санхүүгийн зохицуулах хороо; БНХХААБС = Ногоон ба хүртээмжтэй

бүс нутгийн хөдөө аж ахуйн бизнесийн сан; га = га; км = километр; м² = квадрат метр; м³/ө = хоногт куб метр; ХХААХҮЯ = Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам; ХТБ = хэмжих, тайлагнах, баталгаажуулах, ОР = үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл; ХОХСМТ = олон нийтийн оролцоотой ба хүртээмжтэй сүргийн менежментийн төлөвлөгөө; ТХНН = төсөл хэрэгжүүлэх нэгж; БАХ = бэлчээр ашиглагчдын хэсэг; Э = эрсдэл; БАГ = бэлчээр ашиглах гэрээ; ЖДҮ = жижиг, дунд үйлдвэр; УАЗА = ус, ариун цэвэр, эрүүл ахуй;

* Улсын Их Хурал. 2020 он. "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар хот

^b Хөдөө аж ахуйн аж үйлдвэрийн паркийн дэд бүтцийг оруулаагүй болно.

^c Жөндөрийн мэдрэмжтэй олон нийтийн талбай гэдэг нь эмэгтэйчүүдэд нийтийн эзэмшлийн талбайг ашиглахад таатай мэдрэмж төрүүлж, нийгмийн тодорхой нөхцөлд эрэгтэй, эмэгтэй хүний эрэлт, хэрэгцээнд нийцүүлсэн хот тохижилтыг хэлнэ. Жишээлбэл, зохистой гэрэлтүүлэг, тусдаа бие засах газар, тэмдэг тэмдэглэгээ гэх мэт.

^d Жөндөрийн мэдрэмжтэй ариун цэврийн байгууламж нь дор хаяж дараах шинж чанаруудтай байна, үүнд: тусдаа угаалтуур, хогийн савтай, эрэгтэй, эмэгтэй тусдаа бие засах газар, гэрэлтүүлэг, хувийн нууцлал сайтай, хөгжлийн бэрхшээлтэй залуу эмэгтэйчүүд/охиод, хүүхдэд тохирсон байгууламж.

^e "Эмэгтэйчүүдийн удирдлагатай хоршоод" гэдэг нь (i) хамгийн багадаа удирдах зөвлөлийн гишүүдийн 51% нь эмэгтэйчүүд эсхүл (ii) эмэгтэй УЗ-ийн гишүүдийн 30-аас доошгүй хувийг эмэгтэйчүүд бүрдүүлэх буюу гүйцэтгэх захирал, удирдах зөвлөлийн эмэгтэй даргатай байхыг хэлнэ. Швейцарын хөгжлийн агентлаг. 2021. Тооцогтой менежменттэй бэлчээр ба эрүүл мал: Монголын "Ногоон алт".

^f Эмэгтэй удирдлагатай ЖДҮ гэдэг нь эмэгтэйчүүдийн эзэмшиж, удирддаг ЖДҮ-ийг хэлнэ. 2019 оны Дэлхийн Банкны Монгол дахь аж ахуйн нэгжүүдийн дунд явуулсан судалгааны дүнгээс уг суурь түвшнийг тогтоосон болно, тус судалгаанд: (i) компаниудын 43.7% нь эмэгтэйчүүдийн хувьцаа эзэмшдэг бөгөөд үүний 45.9% нь жижиг, 40.0% нь дунд, 32.4% нь том компаниуд байна; мөн (ii) компаниудын 38.9% нь эмэгтэй ерөнхий менежертэй бөгөөд үүний 44.4% нь жижиг, 26.9% нь дунд, 24.4% нь том компаниуд байна. Том хэмжээний бизнесийн үйл ажиллагаанд эрэгтэйчүүд давамгайлж байхад эмэгтэйчүүд жижиг бизнес эрхэлдэг. Эмэгтэйчүүд үйлчилгээнд чиглэсэн үйлдвэрлэл, жижиглэнгийн худалдаа эрхэлдэг бөгөөд хөтөлбөрийн зорилтот салбар болох мал аж ахуй, хөдөө аж ахуйн бизнес эрхлэх байдал бага байна. Судалгааны үр дүнг салбараар гаргах боломжгүй байна.

^g Цонх 1-ийн хүрээнд ЖДҮ-үүдийн мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүнийг боловсруулах, жижиглэнгийн худалдаа, экспортын зориулалттай арилжааны болон логистикийн хөрөнгө оруулалт, эдийн засгийг төрөлжүүлэх бусад үйл ажиллагааг дэмжих болно.

^h Цонх 2-ын хүрээнд мал аж ахуй эрхлэх, боловсруулах, түгээх, сурталчлах чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг, олон улсын худалдааны дунд болон том аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих болно.

Стратегийн 2030-ын үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлд оруулах хувь нэмэр

Энэхүү үйл ажиллагаанаас үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлийн үзүүлэлтүүдэд хувь нэмэр оруулах хүлээгдэж буй үнэ цэнэ болон аргачлалын нарийвчилсан мэдээллийг Стратеги 2030-ын үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл баримт бичигт тусгасан (Хавсралт 2-т холбогдох баримт бичгийн жагсаалтаас үзэх боломжтой). Хяналт-шинжилгээний хүрээнд тэмдэглэгдсэн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлийн үзүүлэлтүүдээс гадна энэхүү ажиллагаа нь дараах үр дүнд хувь нэмэр оруулах болно.

ОР 1.3 Амьдралын түвшин дээшилсэн ядуу, эмээг хүмүүс

ОР 7.3.1 Хэрэгжилтийн явцад уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулах эсвэл дасан зохицох хөгжиж буй гишүүн орны хамтын чадавхийг сайжруулахаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ

ОР 7.3.3 Хэрэгжилтийн явцад бүс нутгийн олон нийтийн эрүүл мэнд, боловсролын үйлчилгээг сайжруулахаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ

Эх сурвалж: АХБ.

Монгол Улсын Сангийн яам
САН БСНН ОРЧУУЛГА МОН

Оын үсэг /Signature/

2027 оны 6 сарын 12 өдөр
Улаанбаатар хот

Official Translation of Mongolia
PERSONAL TRANSLATION

ХУВААРЬ 3

ХЭРЭГЖИЛТИЙН ХҮРЭЭ

А. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх байгууллагууд: Үүрэг, хариуцлага

1. Монгол Улсын хөгжил болон уур амьсгалын өөрчлөлтийн бүх талын хамрах хүрээ ба нийтлэг шинжтэй асуудлууд нь босоо чиглэлд төрийн өөр өөр түвшний байгууллага (улс, аймаг, орон нутаг), хэвтээ чиглэлд төрийн ба Засгийн газрын байгууллага, агентлагууд өөр хоорондоо болон санхүүгийн байгууллагууд, хувийн хэвшлийн бүлгүүд, иргэний нийгмийн байгууллагуудтай институцийн нэгдмэл зохион байгуулалттай байхыг шаардаж байна. Яамд болон байгууллага хоорондын уялдаа холбоог хангаж, бодлогын болон стратегийн замын зургаар ханган ажиллах Эдийн засаг, хөгжлийн яам (ЭЗХЯ) нь тус хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохицуулалтаар хангаж, хяналт тавьж ажиллана. ЭЗХЯ нь тус хөтөлбөрийн гүйцэтгэгч байгууллага байна.

2. Хөтөлбөрийн удирдах хороо нь Эдийн засаг, хөгжлийн яам (ЭЗХЯ) (хорооны дарга), Барилга хот байгуулалтын яам (БХБЯ) (хорооны дэд дарга), Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ) (дэд дарга), Монгол Улсын Хөгжлийн Банк (МУХБ), Сангийн яам (СЯ), Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам (БОАЖЯ), "Ди Би Эм ассет менежмент ҮЦК" ХХК (МУХБ-ХУК), зорилтот *аймгуудын* удирдлага болон Европын холбооны төлөөллөөс бүрдэх ба хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянаж, стратегийн ба бодлогын удирдамж заавар өгч, яам, агентлаг хоорондын зохицуулалтыг хийнэ. Хөтөлбөрийн гүйцэтгэгч байгууллага нь Засгийн газрыг төлөөлж БХБЯ байх ба хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавина.

3. Төсөл хэрэгжүүлэх нэгж (ТХН)-ийг ЭЗХЯ болон БХБЯ-ны дор Газар зохион байгуулалт, геодези зурагзүйн газар (ГЗБГЗЗГ)-т байгуулна. ТХН-ийн захирал нь ЭЗХЯ-ны төрийн нарийн бичгийн дарга байна. Хөтөлбөрийн барилга угсралтын ажил, түүнд барилгын хяналт, хот байгуулалтын үйл ажиллагаанд БХБЯ-тай нягт уялдаа холбоотойгоор хяналт тавьж ажиллах нэг дэд зохицуулагч томилно. Мал аж ахуй, бэлчээрийн менежменттэй холбоотой бүрэлдэхүүн хэсэгт ХХААХҮЯ-тай ойр уялдаа холбоотой ажиллаж, хяналт тавих нэг дэд зохицуулагч мөн томилно. Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны Хөрөнгийн удирдлагын компани (МУХБ-ХУК) дээр явагдах хөтөлбөрийн санхүүгийн зуучлалын зээл (СЗЗ)-тэй хэсгийг МУХБ-ны хяналт дор удирдах дэд зохицуулагч/санхүүгийн менежерийг мөн томилно. Уг дэд зохицуулагч/сангийн менежер нь ТХН-ийн зохицуулагчид тайлагнаж, МУХБ-ХУК-ийн гүйцэтгэх захирлын удирдлага дор ажиллана. Бүх бүрэлдэхүүн хэсгийг нэг хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ (ХШҮ)-ний мэргэжилтэн хариуцах бөгөөд хотын хөгжил, бэлчээрийн менежмент, хөдөө аж ахуйн бизнес, хамгаалал болон магадлан шинжилгээний мэргэжилтнүүдийн багийг удирдаж ажиллана. Аймгийн түвшин дэхь төслийн нэгжийн баг нь аймгийн болон сумын удирдлагатай ойр уялдаа, зохицуулалт хийн ажиллана.

4. ТХН-ийн орон тоо, тэдгээрийн гүйцэтгэх үүргийн талаар ЕХОБ-инд зөвшөөрөл авахаар хүргүүлнэ. ТХН-ий байгуулсан албан ёсны баримт бичгийг ЕХОБ-тай хуваалцана.

5. ТХН-ийн зохицуулагч, дэд зохицуулагчид ба санхүүгийн мэргэжилтэн, худалдан авах ажиллагааны мэргэжилтэн, ХШҮ-ний мэргэжилтэн зэрэг гол албан тушаалд ажиллах хүмүүсийг АХБ-ны худалдан авах ажиллагааны бодлого болон Сангийн сайдын 4 дүгээр тушаалаар батлагдсан журмын дагуу өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтын аргаар

МОНГОЛ УЛСЫН ОРНУУЛГА МЭГ
Урлагчлагчид хөт
2022 оны 6 сарын 17 өдөр
Урлагчлагчид хөт

шалгаруулж томилно.¹ ТХН-ийн бусад гол албан тушаалд ажиллах хот байгуулалтын мэргэжилтэн, ахлах инженер, бэлчээрийн менежментийн мэргэжилтэн, хоршооны мэргэжилтэн зэрэг мэргэжилтнүүдийг ГБ болон хэрэгжүүлэгч байгууллагууд АХБ-ны худалдан авах ажиллагааны бодлогыг баримтлан, өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтын аргаар сонгон шалгаруулж, ажиллуулна (АХБ хянаж, зөвшөөрөл олгоно). ТХН-ийн бусад ажилтныг гүйцэтгэгч байгууллага эсвэл хэрэгжүүлэх байгууллагууд нь өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтын аргаар шалгаруулан томилж, АХБ батламжилна.

6. БАХНХ олон жилийн туршлагатай, ШХА-тай удаан хугацаанд хамтран ажилласан, ялангуяа баруун аймгуудад БАГ байгуулах, малчдын бүлгийг зохион байгуулахад хүлээх үүрэг, сүлжээ зэргийг харгалзан үзэхэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэж, ТХН-ийн ажилтнуудыг бэлчээрийн менежментийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх боломжтой. Энэ нь төсөл 1-д 796 хүн олон сарын хугацаатай үүрэг хүлээн ажиллах боломжтой гэдгийг харуулж байна. ХХААХҮЯ, БХБЯ, БАХНХ нь харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурж, БАХНХ-ны хөтөлбөрт оролцох оролцоог тодорхойлно. Эцэст нь тэмдэглэхэд бүрэлдэхүүн хэсэг 1 ба 4-ийн хүрээнд шаардлагатай зөвлөх үйлчилгээг сонгон шалгаруулах ажлыг БХБЯ, бүрэлдэхүүн хэсэг 2-ын зөвлөх үйлчилгээг сонгон шалгаруулах ажлыг ХХААХҮЯ, бүрэлдэхүүн хэсэг 3-ын зөвлөх үйлчилгээг сонгон шалгаруулах ажлыг МУХБ-ХУК ахалж ажиллана. Хоршоод болон БАХ-г байгуулж, үйл ажиллагааг нь явуулахад барилгын ажил, тоног төхөөрөмжийн хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд үүнийг худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгасан болно. Энэхүү ажилд ашиглалт, засвар үйлчилгээ (АЗҮ), үйл ажиллагааны зардал, эргэлтийн хөрөнгө болон сүргийн тоог цөөлөх урамшуулал зэрэг нийт 4.9 сая ам.доллартой тэнцэх хөрөнгө оруулалт мөн хамрах юм. Сум, аймгийн бэлчээр ашиглагч байгууллагуудын үйл ажиллагаа, засвар үйлчилгээний зардал 720,000 ам.доллараар хэмжигдэж байна. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг ХХГА-ын Хавсралт 1-ээс харна уу.²

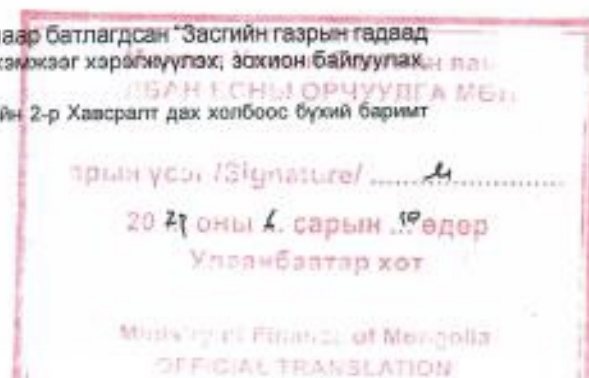
7. Мах, ноос, ноолуур, арьс ширний холбогдох холбоод, Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим, малчдын байгууллагууд, хөдөө аж ахуйн салбарын бүхий л мэргэжлийн байгууллагуудын төлөөлөл болон хоршоодын төлөөллийг оролцуулсан ХАА-н бизнесийн зөвлөл байгуулах ба тус зөвлөл ТХН-ид эдийн засаг, өртгийн сүлжээний хөгжлийн чиглэлээр удирдамж өгч, дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

В. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн хяналт

8. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаанд АХБ-ын хяналтын баг орон нутагт тогтмол ажиллаж, төслийн гүйцэтгэлийг хянаж ажиллана. АХБ болон ЭЗХЯ нь (i) хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн менежментийн систем (ХГМС)-ээр макро болон микро асуудлын аль алины шалгуур үзүүлэлтүүд болон зорилтот түвшнийг ашиглан төслийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ хийх ба (ii) төслийн хэрэгжилтэд нөлөөлж болзошгүй институцийн, захиргааны, техникийн болон бусад холбогдох асуудлуудыг хянаж үзнэ. Ингэхдээ төслийн хэрэгжилтийн үйл явц болон хуулийн гэрээнд тусгагдсан заалтуудыг дагаж мөрдөж байгаа эсэхийг шалгана. БХБЯ, ХХААХҮЯ нь төслийн хэрэгжилтэд ерөнхий хяналт тавих ЭЗХЯ-нд тайлагнана.

¹ Сангийн сайдын 2021 оны 1 дүгээр сарын 11-ний өдрийн 4 тоот тушаалаар батлагдсан "Засгийн газрын гадаад зээлийн хөрөнгийг ашиглах, эдгээр хөрөнгөөр санхүүжих төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх; зохион байгуулах, санхүүжүүлэх, хяналт тавих, үнэлэх тухай журам"

² Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх гарын авлага (Ерөнхийлөгчийн тайлан, зөвлөмжийн 2-р Хавсралт дах холбоос бүхий баримт бичгийн жагсаалтаас үзэх боломжтой).

С. Хяналт-шинжилгээ

9. **Хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн хяналт-шинжилгээ.** ХГМС-ийн индикатор үзүүлэлтүүд, шалгуур үзүүлэлтүүд, тэдгээрийн хөтөлбөрт холбогдох байдал болон хяналт-шинжилгээний практик ажиллагааг хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хугацаанд гүйцэтгэгч ба хэрэгжүүлэгч байгууллагууд, хөтөлбөрийн үр шимийг хүртэгчид авч хэлэлцэнэ. Хөтөлбөрийг боловсруулах үе шатанд цуглуулсан хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсэг, үр дагавартай холбоотой суурь түвшний задаргаа бүхий өгөгдлийг шинэчилж, ТХН ба ХБ-ХУК-аас бэлтгэх улирлын ба жилийн явцын тайлан болон АХБ-ны хяналтын баг ажилласны дараа тухай бүрд тайланд тус тус тусгана. АХБ-ны хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн тайлагналын системийн мэдээллийг шинэчлэхэд шаардлагатай мэдээллийг жилийн тайлангуудад тусгана. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхлэхэд ТХН болон ХБ-ХУК нь хөтөлбөрийн зөвлөх компанитай хамтран хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн орц ба гарц, хөтөлбөрийн үр нөлөө болон үр дүнг хэмжих шалгуур үзүүлэлтүүдийн талаар системтэй мэдээлэл бэлтгэх нэгдсэн ХГМС-ийн журмыг боловсруулна. ТХН болон ХБ-ХУК нь хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн хяналт-шинжилгээ ба тайлагналыг хариуцаж ажиллана. Хөтөлбөрийн зорилго, зорилтын хүрээ болон УАНС-ийн санхүүжилт хүсэх саналын логик хүрээ буюу хөтөлбөрийн үр нөлөө, үр дүн, үр дагаврын гүйцэтгэлийн зорилтот түвшнийг тодорхойлсон логик хүрээ нь хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн хяналт-шинжилгээний суурь болно. ТХН болон ХБ-ХУК нь хөтөлбөрийн зорилго, зорилтын хүрээ болон УАНС-ийн санхүүжилт хүсэх саналын логик хүрээнд тодорхойлсон эх сурвалжаас мэдээлэл цуглуулан, хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн талаар жил бүр тайлагнана. АХБ болон Засгийн газрын хооронд байгуулах гэрээнд тайлагналын тодорхой шаардлагуудыг тусгана. БХБЯ болон ХБ-ХУК нь мэдээлэл цуглуулах, шалгуур үзүүлэлтийг тооцох, үр дүнд дүн шинжилгээ хийх, хөтөлбөр зорилтот үр дүн, үр дагавар болон ерөнхий үр нөлөөнд хэр хэмжээнд хүрч байгаа талаар товч тайлан бэлтгэх ажлыг гүйцэтгэнэ. Үүний зэрэгцээ хөтөлбөрийн байгаль орчны үр нөлөөг хэмжихэд нийгэм-эдийн засаг ба байгаль орчны харилцан тохиролцсон шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашиглана. ТХН болон ХБ-ХУК нь: (i) хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхлэх үед ХГМС-ийн хүрээг нарийвчлан нэгтгэх; (ii) зорилтот түвшнүүдэд хүрэх боломжтой эсэхийг баталгаажуулах; (iii) бүртгэл, хяналт-шинжилгээ, тайлагналын зохион байгуулалтыг хийх; (iv) хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлснээс хойш 6 сарын дотор системүүд болон журмуудыг үйл ажиллагаанд оруулах үүрэг хүлээнэ.

10. **Нийцлийн хяналт-шинжилгээ.** Зээл болон хөтөлбөрийн гэрээний заалтуудыг хэрхэн дагаж мөрдөж байгаа тухай хагас жил тутмын тайланд тайлагнаж, үнэлгээ хийх ба АХБ-ны хяналтын баг ажиллах үеэр баталгаажуулна.

11. **Хамгааллын хяналт-шинжилгээ.** Засгийн газар, БХБЯ болон ХБ эсвэл ХБ-ны ХУК нь хамгааллын тухай Монгол Улсын хууль, тогтоомж болон АХБ-ны Хамгааллын бодлогын баримт бичиг (2009)-ийг дагаж мөрдүүлэх асуудлыг хангаж ажиллана. БХБЯ нь төслийн хүрээнд хийгдэх бүх ажил, үйлчилгээний гэрээнд хамгааллын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх заалт болон төсвийг тусгуулж ажиллана.

12. **Албадан нүүлгэн шилжүүлэлт.** Засгийн газар нь БХБЯ-аар дамжуулан: (i) нийгмийн хамгааллын мэргэшсэн, туршлагатай, хөндлөнгийн экспертүүдийг АХБ-нд хүлээн зөвшөөрөгдөх ажлын даалгавар болон сонгон шалгаруулалтын үйл явцаар сонгог шалгаруулан ажиллуулж, нийгмийн хамгааллын хяналт-шинжилгээний үйл явцад гарсан мэдээллийг баталгаажуулах ба аливаа баталгаажуулах үйл ажиллагааг тэдгээр хөндлөнгийн экспертүүдээр гүйцэтгүүлэх; (ii) албадан нүүлгэн шилжүүлэлтийн хамгааллын бодлого, үүнд иргэдийг сайн дурын үндсэн дээр оролцуулах төлөвлөгөө болон СЗЗ-ийн бүрэлдэхүүн хэсгийн хүрээнд БОНУС-ийн хэрэгжилт болон тэдгээрийг хэрхэн дагаж мөрдөж

арин үсэг /Signature/x.....

2023 оны 6 сарын 19 өдөр
Улаанбаатар хот

Officially Certified Translation of the Mongolian text
OFFICIAL TRANSLATION

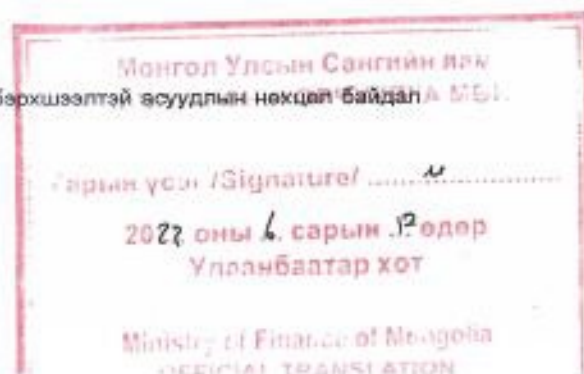
байгаа тухай хамгааллын хяналт-шинжилгээний тайланг хагас жил тутамд АХБ-нд явуулах; (iii) тэдгээр тайлангийн холбогдох мэдээллийг сөрөг нөлөөлөлд өртөж буй тухайн хүмүүст өгнө. Хөндлөнгийн экспертүүд нь нүүлгэн шилжүүлэлт болон сайн дурын оролцооны бүх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж буй үед хагас жилийн хяналт-шинжилгээний тайлангууд, мөн уг үйл ажиллагаа хэрэгжиж дууссанаас хойш 6 сарын дотор гүйцэтгэлийн тайланг тус тус бэлтгэж, БХБЯ болон АХБ-нд илгээнэ.

13. **Хүрээлэн буй орчин ба нийгмийн удирдлагын систем.** Засгийн газар нь ХБ эсвэл ХБ-ны ХУК-иар дамжуулан шаардлага хангасан арилжааны банк тус бүр хагас жил тутмын БОНУС-ийн хяналт-шинжилгээний тайланг бэлтгэж, ХБ-ХУК-д хүргүүлэх, ингэхдээ ХБ-ХУК нь тэдгээр банкны тайланг нэгтгэн, цааш АХБ руу илгээх цаг хугацаанд нь хүргүүлж байх шаардлага тавина.

14. **Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө.** Барилгын ажлын явцад гэрээт ажил гүйцэтгэгчид нь тухайн дэд төслийн шинэчлэгдсэн БОМТ-нд үндэслэн гэрээт ажил гүйцэтгэгчийн байгаль орчны менежмент болон дотоод хяналт-шинжилгээний систем бүхий БОМТ-г боловсруулан, өөрийгөө хянах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын байгаль орчны хяналтын байцаагч болон сумын мэргэжлийн хяналтын байцаагчтай нягт хамтран ажиллана. Гэрээт ажил гүйцэтгэгчид нь гэрээт ажил гүйцэтгэгчийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн сар бүрийн тайланг бэлтгэж, ТХН-д илгээнэ. Барилгын ажлын үе шат болон ашиглалтын үе шатанд дэд төслийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн өдөр тутмын уялдаа болон баталгаажуулалтыг ТХН нь байгаль орчны зөвлөхүүдийн туслалцаатайгаар гүйцэтгэнэ. ТХН нь байгаль орчны нөлөөллийн хяналт-шинжилгээг тогтмол хугацаанд эрх бүхий байгууллага, зөвлөхүүдээр гүйцэтгүүлнэ. Дэд төслүүдийн БОМТ-ийн хэрэгжилт болон байгаль орчны нөлөөллийн хяналт-шинжилгээний үр дүнг төслийн жилийн БОМТ-ний хяналт-шинжилгээний болон явцын тайлангаар АХБ-нд мэдээлэх ба төслийн хэрэгжилтийн улирал тутмын тайланд хураангуйлан тусгаж байна.³ Төслийн жилийн БОМТ-ний хяналт-шинжилгээний болон явцын тайланг АХБ-ны вэбсайтад олон нийтэд нээлттэй тавина.

15. **Жендер ба нийгмийн арга хэмжээний хяналт-шинжилгээ.** Нийгэм ба жендерийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (НЖУАТ)-ний хяналт-шинжилгээний шалгуур үзүүлэлтүүдийг ХГМС-д давтан оруулсан. Зорилтот түвшин ба шалгуур үзүүлэлтүүдийг тодорхой зааж өгсөн бөгөөд хөдөлмөр эрхлэлт г.м. зарим шалгуур үзүүлэлтийг зорилго, зорилтын хүрээнд мөн тусгасан. АХБ-нд тогтмол илгээх төслийн явцын хагас жил тутмын тайланд тэдгээр шалгуур үзүүлэлтийн дагуу тайлагнана. Нийгмийн хөгжил ба жендерийн зөвлөхүүд нь ТХН болон хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх нэгжид хяналт-шинжилгээний үр дүнтэй системийг бий болгоход туслан, ТХН-ийн НЖУАТ-ний хэрэгжилтийг хангах гол мэргэжилтнүүдэд дэмжлэг үзүүлж ажиллана. НЖУАТ-ний хэрэгжилтэд хагас жил тутамд хяналт-шинжилгээ хийж, төслийн хэрэгжилтийн улирал тутмын тайланд тайлагнах бөгөөд АХБ-ны хяналтын баг ажиллах үеэр мөн хяналт-шинжилгээ хийгдэнэ. Мөн хөндлөнгийн хяналтын байгууллага НЖУАТ-ний хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ хийж, хөндлөнгийн хяналтын хагас жил тутмын тайланг бэлтгэж тайлагнана.

³ Дөрөвтэй ахиц, хэрэгжилтийн асуудал эсвэл өмнө нь тодорхойлсон бэрхшээлтэй асуудлын нөхцөл байдал ямар байгааг хэзээ, хэрхэн тайлагнах шаардлагатай тухай.

ХУВААРЬ 4

ТӨСЛҮҮДИЙГ СОНГОХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ БА БАТЛАХ ҮЙЛ ЯВЦ

Төслийг бэлтгэх ба батлуулах ерөнхий үйл явц

1. Хөтөлбөрийг бэлтгэх явцад төсөл 1-ийн холбогдох техник-эдийн засгийн бүх судалгаа болон хамгааллын бодлогын баримт бичгийг бэлтгэн бөгөөд дагалдах төслүүдийн агуулгыг урьдчилан тодорхойлсон байх ба төсөл 1-тэй төстэй агуулгатай байна.

2. Дагалдах төслүүдийг бэлтгэх ажил тус санхүүжилтийн ерөнхий гэрээний хавсралт 1-т заасан хүрээнд хийгдэх ба зорилтот аймгуудын уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндэслэл болон арилжаа, эдийн засаг, санхүү, хууль эрх зүй, зохицуулалт, нийгмийн арга хэмжээ ба техникийн магадлан шинжилгээг гүйцэтгэж, авлигын эсрэг асуудлууд, чадавх, итгэмжлэгдсэн этгээдийн хяналт, засаглал, хэрэгжилт, худалдан авалт, хамгаалал, нийгмийн эрсдэл, тогтвортой байдал ба бусад асуудлыг зохицуулна. АХБ нь магадлан шинжилгээний тусламжтайгаар тухайн хөрөнгө оруулалт нь санхүүжилт хийхэд бэлэн болсон эсэх, хөрөнгө оруулалтыг тохиромжтой байдлаар боловсруулсан мөн АХБ-ны холбогдох бодлого болон харилцан тохиролцсон шалгуур үзүүлэлтүүдийн дагуу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх, түүнчлэн аль нэг үе шатны газар зүйн хамрах хүрээнд санал болгож буй аймаг тус бүрийг хамруулах асуудлыг УАНС-аар батлуулахад хүлээн зөвшөөрөгдөх хэмжээний уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндэслэл болох эсэхийг тодорхойлоход тус болно. Бэлтгэл ажил нь хэрэгжилтийн бэлэн байдал болоод сонгон шалгуурлах шалгуур үзүүлэлт, мөн доор дурдсан УАНС-ийн зээл ба буцалтгүй тусламжийн санхүүжилтийн шийдвэр гаргахад шаардагдах нийцлийн шийдвэр гаргах явцыг мэдээллээр хангаж өгнө.

3. Бэлэн байдлын шалгуур үзүүлэлт:

- (i) Санал болгож буй үе шат нь АХБ-ны дотоод хамгаалал ба магадлан шинжилгээний хяналт хийж, дэмжигдсэн.
- (ii) Өмнө нь батлагдаж, хэрэгжиж байгаа үе шат нь хангалттай түвшинд хэрэгжиж байгаа бөгөөд хөтөлбөрийн замын зургийн дагуу, үүнд хөтөлбөртэй холбогдох заалтууд болон үе шат тус бүрийн хувьд АХБ-ны зээл ба буцалтгүй тусламжийн гэрээний нөхцөлүүдийн дагуу хэрэгжиж байгаа.
- (iii) Засгийн газар ба Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам (УАНС-аас нэрлэсэн үндэсний байгууллага)-аас холбогдох үе шатыг хэрэгжүүлэхэд үүрэг хүлээх, хэрэгжүүлэх сонирхолтой байгаагаа илэрхийлсэн.
- (iv) Тухайн үе шатыг хэрэгжүүлэх аймгуудын уур амьсгалын хүлээн зөвшөөрөгдөх үндэслэлийн нотолгоо баримт.
- (v) Уур амьсгалын өөрчлөлтийн хувьд тухайн үе шатлалаас гарах үр өгөөж (УАӨҮӨ) дасан зохицохтой холбоотой үйл ажиллагаанд зарцуулах хөрөнгө оруулалтын 10-аас дээш хувьтай тэнцүү байх (шигтгээ).
- (vi) Тухайн үе шат нь хандивлагчийн зохицуулалтыг дэмжих.
- (vii) Тухайн үе шат нь усны эх үүсвэрийг хэмнэхэд гарах шууд нөлөөллийг харуулах.

Шигтгээ: Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үр өгөөж

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үр өгөөж (УАӨҮӨ)-ийн индикатор үзүүлэлт нь уур амьсгалын өөрчлөлтийн үнэ цэнийг мөнгөөр илэрхийлэх нэг илэрхийлэл. Энэ нь хөтөлбөрийн үр дүнд уур амьсгалын өөрчлөлтийн хувьд бий болох үр өгөөжийг мөнгөн дүнгээр тооцсон тооцоолол бөгөөд жилийн УАӨҮӨ-ийг хөрөнгө оруулалтын үнийн дүнтэй холбодог. Хөтөлбөрт хамруулах эсэхийг харгалзан үзэхэд тавигдах шаардлага (доорх тооцооллыг харах) нь хөрөнгө оруулалтын үнийн дүнгийн 10-аас дээш хувьтай тэнцүү байна. Энэ шаардлагаар УАӨҮӨ нь дангаараа капиталын хөрөнгө оруулалтыг (хамгийн ихдээ) 10 жилийн хугацаанд нөхөх боломжтой гэсэн үг юм. Түүнчлэн дараах нэмэлт шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангасан тохиолдолд Уур амьсгалын ногоон сангийн хамтарсан санхүүжилтийг эхний ээлжид авах хөрөнгө оруулалтыг сонгохдоо капиталын хөрөнгө оруулалтдаа хамгийн өндөр УАӨҮӨ-тэй хөрөнгө оруулалтыг сонгоно.

УАӨҮӨ-ийн мөнгөн дүнг дараах 3 нөхцөлийн нийлбэрээр тооцно. Үүнд:

1. [Нүүрсхүчлийн давхар ислийн (CO₂) жилийн дундаж ялгарал (нийт хугацааны дунджаар)] x дансны үнэ of CO₂-ийн ... үнэ]^a
2. [Жилд нийт хэмнэсэн эсвэл хадгалсан усны хэмжээ (нийт хугацааны дунджаар)] x [усны дансны үнэ]^b
3. [Δ жилд дунджаар өссөн / хонин толгой] x [малын тоо хонин толгойгоор]^c

Эхний нөхцөл нь хүлэмжийн хийн ялгарлын хэмжээг хэдий чинээ бууруулж чадсан тэр хэмжээг шууд тооцох тооцоолол. Хоёрдох нөхцөл нь Монгол орны хувьд усны хомсдолтой бөгөөд уур амьсгалын өөрчлөлтийн улмаас усны хүртээмжид сөрөг нөлөөлөл үүсэж байгаа учир хэмнэсэн эсвэл хадгалсан усны хэмжээг тооцох тооцоолол. Гуравдах нөхцөл нь малаас авах ашиг шимийг нэмэгдүүлснээр малын тоог бууруулах хэрэгцээг хэрхэн нөхөх, малын тоог бууруулснаар бэлчээрийн биомассын бууралтыг хэрхэн нөхөх талаарх тооцоолол.

^a Хөтөлбөрт Азийн хөгжлийн банк (АХБ)-нд ашигладаг CO₂-ийн дансны үнэ буюу \$36.30/тн нүүрсхүчлийн давхар ислийн эквивалент (тCO₂экв)-ийг ашиглах ба бодит нөхцөлд жил бүр 2% өсөж явна. Үүнтэй харьцуулахад Дэлхийн банканд ашигладаг CO₂-ийн дансны үнэ 2020 онд \$40.00/тCO₂экв байсан ба жилд 2.25%-иар өсдөг. Хөтөлбөр нь үүнийг хялбаршуулан CO₂-ийн дансны үнийн тогтмол утга буюу АХБ-наас 2020 онд хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулсан хэмжээг тогтооход ашигласан утгад үнэлгээ хийж тооцоолсон утга (\$38.62/тCO₂экв)-ыг ашиглана.

^b Усны дансны үнийн хувьд хөтөлбөр нь хэмнэсэн эсвэл хадгалсан усны куб метрийн тогтсон үнэ буюу \$0.55 үнийг ашиглана.

^c Гуравдах нөхцөлийг тооцохдоо нэгж малд ногдох нэмэгдсэн өртгийн сүүгийн 5 жилийн дунджаар (мэдээлэл нь бэлэн байгаа) тооцсон утга болон малын тоог бууруулах болон нэгж малд ногдох нэмэгдсэн өртгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч эхэлснээс хойших 5 жилийн нэгж малд ногдох нэмэгдсэн өртгийн дундаж утгын зөрүүгээр гаргана. Хоёрдох нөхцөл нь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлснээс хойш 5 жилийн дараах малын тоо дунджаар (хонин толгойгоор).

Эх сурвалж: АХБ.

4. **Сонгон шалгаруулалтын шалгуур үзүүлэлт.** Хөрөнгө оруулалт тус бүрийг дараах шалгуур үзүүлэлт болон батлах үйл явцын дагуу сонгож, батална. Үүнд:

- (i) Эдийн засаг, хөгжлийн яамнаас тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн логистик, ханган нийлүүлэлтийн төв болон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийн загвар, сонгосон байршилтай уялдсан байх;
- (ii) Техник-эдийн засгийн хувьд хэрэгжих боломжтой байх ба техник-эдийн засгийн үндэслэлийн нарийвчилсан тайлантай байх;
- (iii) Эдийн засгийн хувьд боломжтой, санхүүжилтийн хувьд тогтвортой байх;
- (iv) Байгаль орчин, нийгмийн үндэслэл сайтай бөгөөд байгаль орчин, нийгмийн хувьд гарч болох аливаа нөлөөллийг хамгааллын хүрээ (хавсралт 5) ба АХБ-ны Хамгааллын бодлогын баримт бичгийн (2009) дагуу бууруулах арга хэмжээг тусгасан байх. Хөрөнгө оруулалт тус бүрээр ядуурал ба нийгмийн

Эхний үсэг / Signature/

2022 оны 6 сарын 17 өдөр
Улаанбаатар хот

Official Translation

OFFICIAL TRANSLATION

- дүн шинжилгээг АХБ-ны ядуурал ба нийгмийн үнэлгээний зааврын дагуу гүйцэтгэсэн байх;
- (v) Хөрөнгө оруулалтыг хэрэгжилтийн ерөнхий хуваарийн дагуу цаг хугацаанд нь үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд хамтрагч талаас хангалттай хэмжээний санхүүжилт хуваарилах; мөн
- (vi) Эрчим хүч болон халаалтын нүүрсэнд суурилсан шинэ эх үүсвэрийг санхүүжүүлэхгүй.

5. Үүнээс гадна сонголтын тусгайлсан шалгуур үзүүлэлтүүд, хөрөнгө оруулалтын нарийвчилсан шаардлага, бүрэлдэхүүн хэсэг 2-ын санхүүжилтийн чиглэлээр УАНС-ийн шийдвэр гаргалтад холбогдох шалгуур үзүүлэлтүүдийг хавсралт 1-д хавсаргав. Бүрэлдэхүүн хэсэг 1-ийн хүрээнд УАНС нь зөвхөн нарны цэнэг хураагч хавтан зэрэг сэргээгдэх эрчим хүчний хөрөнгө оруулалтыг санхүүжүүлнэ.

Монгол Улсын Сангийн яам
 ЭСН-Ы ОРЧУУЛГА МОН

Агийн үсэг /Signature/ 4

2023 оны 6 сарын 17 өдөр
 Улсанбаатар хот

Official Translation
 OFFICIAL TRANSLATION

ХУВААРЬ 5

ЯДУУРАЛ, НИЙГМИЙН АСУУДАЛ БА ХАМГААЛЛЫН ШААРДЛАГА

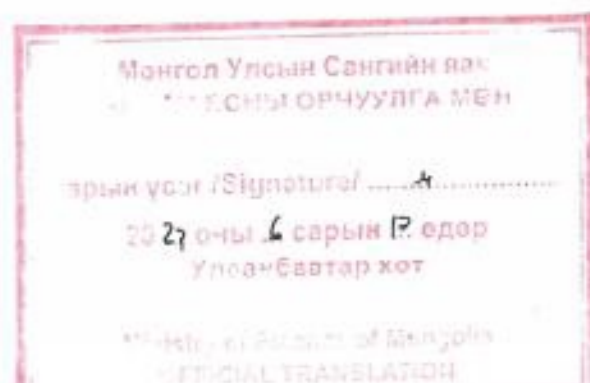
1. Монгол Улс нь энэхүү Хуваарьд тусгасан шаардлага болоод доор тусгасан байгаль орчин ба нийгмийн хамгааллын хүрээ болон төлөвлөгөөг тус сан болон эхний үе шаттай уялдаатай боловсруулж ажиллахыг хангах ба АХБ-наас хуулбарыг бүрэн эхээр хүргүүлсний дээр энэхүү баримт бичигт дурдах байдлаар бүрэн тусгагдсан гэж үзэх дараах тус санд хамрагдах төслүүдийг боловсруулах болоод хэрэгжүүлэх явцад дагаж мөрдүүлнэ, үүнд.

- (i) _____-ны өдрийн байгаль орчны үнэлгээ ба хяналтын хүрээ;
- (ii) _____-ны өдрийн нүүлгэн шилжүүлэлтийн хүрээ;
- (iii) _____-ны өдрийн уугуул иргэдийн төлөвлөлтийн хүрээ;
- (iv) _____-ны өдрийн эхний үе шатын байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, нүүлгэн шилжүүлэлтийн төлөвлөгөө;
- (v) байгаль орчин, нийгмийн менежментийн систем; болон
- (vi) _____ оны нийгэм, жендерийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө.

2. Эдгээр баримт бичгүүд нь АХБ-ны хамгааллын бодлогод заасанчлан хөтөлбөртэй холбоотой мэдээлэл, шаардлагыг агуулсан болно. Үүнд: (i) ОШСС-ийн хүрээнд санхүүжүүлэх магадлалтай бүрэлдэхүүн хэсэг эсхүл төслийн байгаль орчин, албадан нүүлгэн шилжүүлэлт болон уугуул иргэдэд үзүүлэхүйц ерөнхий нөлөөлөл; (ii) төслийг сонгоход ашиглах шаардлагатай хамгааллын шалгуур; (iii) үнэлгээ ба ангилал, нөлөөллийн үнэлгээ, менежментийн төлөвлөгөөний боловсруулалт, олон нийттэй зөвшилцөх ба мэдээлэл ил болгох (үүнд 120 өдөр ил тавих дүрэм шаардлагатай бол хамаарна), мониторинг ба тайлагналын хүрээнд дагаж мөрдөх шаардлага, процедур; мөн (iv) хамгааллын баримт бичгүүдийг бэлтгэх, хянах болон батлахтай холбоотой институцийн зохицуулалт (төсөв ба чадавхын шаардлагын хамт), зээлдэгч болон АХБ-ны хүлээх үүрэг хамаарна.

3. Тус улсын хууль тогтоомж болон АХБ-ны шинэчилсэн хамгааллын бодлоготой нийцүүлж, ач холбогдолтой байлгах үүднээс тухайн ҮСХ-ийг бэлтгэхийн өмнө байгаль орчны үнэлгээ, албадан нүүлгэн шилжүүлэлт болон уугуул иргэдийн хамгааллын хүрээ бүрийн хамаарал, ач холбогдлыг үнэлж, шинэчилнэ.

4. Зээлдэгч нь ямар ч тохиолдолд ҮСХ-ийг тухай бүр шинээр бэлтгэхдээ хэрэгжиж буй төслүүдийг байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын төлөвлөгөө болон хүрээний хувьд дагаж мөрдөж буй статусаар үнэлж, үнэлгээний тайланг хүсэлт гаргаж буй үе шатанд хамаарах төсөлд хамааралтай бусад шаардлагатай хамгааллын баримт бичгийн хамт АХБ-инд хүргүүлнэ. Хэрэгжиж буй төслийн үнэлгээний явцад зөрчил илэрсэн ямар ч тохиолдолд засаж залруулах төлөвлөгөө боловсруулж, АХБ-инд ирүүлнэ.

НИЙГМИЙН, ЖЕНДЭРИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Харууцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багаатай, татах хүч сайтай аймаг болон сум төвүүдийг хөгжүүлэх 1.1 Халаалт, усан хангамж болон ариун цэврийн экологид эзлтэй шийдлийг өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг хамруулсан байдлаар гудамжийг дахин хөгжүүлэх туршилтаар нэвтрүүлэх	1.1.1. Ус, ариун цэврийн болон халаалтын систем сайжруулах зорилтот туршилтын гудамжны оршин суугчдын 80% (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.1.2. Ус, ариун цэвэр болон халаалтын систем сайжирсан өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийн 80% (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.1.3. Зорилтот гудамжны хоёрдогч оршин суугчдын 100%, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдэд 100% орон сууцны түрээслэх/түрээслээд-өмчлөх өргөдөл гаргах давуу өрх олгох (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.1.4. Орон сууц худалдан авч буй айл өрхүүдийн 100% нь орон сууцны үл хөдлөх хөрөнгийн эрхийн гэрчилгээнд нэрээ бүртгүүлэх эмэгтэйчүүдийн эрхийн талаар мэдээлэл өгсөн байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	<ul style="list-style-type: none"> БХБЯ Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд 	<ul style="list-style-type: none"> 2025-2029 2026: 0% 2027: 20% 2028: 50% 2029: 100% 2025-2029 оны мэдээллийн кампанит ажил 2029 онд үнэлэгдэх эмэгтэйчүүдийн өмчлөлийн зорилт 	Төслийн барилга угсралт, ашиглалтын төсөв
1.2 Технологийн зохиостой хэрэглээг хангаж, төслийн үр ашгийг оновчтой болгох зорилгоор байгаль орчинд эзлтэй технологийн талаар ММБ-ын аяны ажил хэрэгжүүлэх	1.2.1 Бүх ашиг хүртэгч өрхүүдэд чиглэсэн ММБ-ын аян явуулах; ашиг шим хүртэгчдийн дор хаяж 35% нь ядуу өрхүүд ^с (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) ба 50% нь эмэгтэйчүүд (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) байх	<ul style="list-style-type: none"> БХБЯ Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд 	2025-2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ^с
1.3 Хот төлөвлөх ажилд ядуу өрх, үндэсний цөөнх болон эмэгтэйчүүдийн оролцоог хангах	1.3.1. Туршилтын гудамж төлөвлөх чиглэлээр бүх нийтэд зориулсан зөвлөлдөх уулзалтад оролцогчдын 50%-иас доошгүй хувь нь эмэгтэйчүүд байх, зөвхөн эмэгтэйчүүдэд зориулсан дор хаяж 2 семинар, мөнзсвэл фокус бүлгийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.3.2. Шаардлагатай тохиолдолд казах, монгол, тува хэл дээр мэдээллийн материалыг бэлтгэж тараасан байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.3.3 Өлгий дэх казах бус өрхийн 80%-ийг зөвлөлдөх уулзалтад хамруулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.3.4. Жендэрийн мэдрэмжтэй нийтийн эзэмшлийн талбай, барилга байгууламж барьсан байна ^с (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0)	<ul style="list-style-type: none"> БХБЯ Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд 	<ul style="list-style-type: none"> 2025-2029 2026: 25% 2027: 50% 2028: 75% 2029: 100% 	Төслийн барилга угсралт, ашиглалтын төсөв, төслийн удирдлагын дэмжлэг ^с

Сарын үсэг /Signature/

2021 оны 6 сарын 17 өдөр
Улаанбаатар хотMinistry of Environment and Conservation of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
<p>1.4 Гудамжны хөгжлийн зөвлөл, олон нийтийн төвийн төлөвлөлт, удирдлагад ядуу өрх, үндэсний цөөнх, эмэгтэйчүүдийн оролцоог хангах</p>	<p>1.4.1. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийн дүрмийн талаар бүх өрхүүд, тэр дундаа ядуу өрхүүд болон үндэсний цөөнх (ялангуяа Өлгий дэх казах биш өрхүүд болон Ховд дахь казах өрхүүд)-ийн дор хаяж 65%-ийг оролцуулж хэлэлцүүлэг хийж, мэдээлэл солилцох (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>1.4.2. Казах, монгол, тува хэл дээрх мэдээллийн хуудсыг бэлтгэж, шаардлагатай газарт байрлуулж, тараах (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>1.4.3. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийг бүрдүүлж буй анхан шатны бүлгийн удирдагчдын дор хаяж 30% нь ядуу өрхийг төлөөлнө^а (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>1.4.4. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийн дарга, дад даргын дор хаяж 50% нь эмэгтэйчүүд байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>1.4.5. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийн бэлтгэгдсэн гишүүдийн дор хаяж 45% нь эмэгтэйчүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>1.4.6. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлүүд Өлгий хотын ядуу өрхүүдийн дор хаяж 80%, казах бус өрхүүдийн 80%-тай олон нийтийн төвийн төлөвлөлт, удирдлагын талаар зөвлөлддөг байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<ul style="list-style-type: none"> БХБЯ Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд 	2025–2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ^с
<p>1.5 Нийгмийн бүх үйлчилгээний байгууламж, сайжруулж зассан байгууламж, УАЦЗА-н байгууламж зэрэг нь хүйс, нас, хөгжлийн бэрхшээлтэй холбоотой онцлог хэрэгцээнд нийцсэн байх.</p>	<p>1.5.1. Бүх хэрэгжиж буй УАЦЗА-н байгууламжууд нь хүйс, бага насны хүүхэд, тусгай хэрэгцээтэй иргэдийн хэрэгцээнд нийцсэн бөгөөд үүнд эрэгтэй, эмэгтэй тусдаа байгууламж, тэргэнцэрт тохирсон налуу зам бусад байгууламж, цэцэрлэгийн насны хүүхдэд тохирсон бие засах газар, угаалтуур зэрэг орно (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд Инженерийн компани ба/эсвэл архитектурын инженерүүд 	<ul style="list-style-type: none"> 2025 он: нарийвчилсан зураг төслийг хийж гүйцэтгэх 2029 он: барилгын ажил 100% дуусах 	Төслийн барилга угсралт, ашиглалтын төсөв, төслийн удирдлагын дэмжлэг ^с
<p>2.1 Ядуу болон эмзэг өрхүүдийг БАХ болон БАГ-нд хамруулж, тэдний бэлчээрийн эрхийг хамгаалах зорилгоор мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх.</p>	<p>2.1.1. Зорилтот сүмд (аймгийн доорх засаг захиргааны нэгж)-ын малчин өрхийн 100% БАХ-т гишүүнчлэлтэй хэвээр байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 100%)^а</p> <p>2.1.2. Бүх малчин өрх, ялангуяа ядуу малчин өрхийн бэлчээрийн эрхийг хамгаалах зорилгоор Баян-Өлгий, Ховд, Увс аймгийн БАХ-ийн 25% нь Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газраас хүлээн зөвшөөрсөн шинэчилсэн БАГ-нд гарын үсэг зурсан байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 17.5 % БАХ)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ХХААХҮЯ ХХН Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд БАХ 	<ul style="list-style-type: none"> 2025 он гэхэд мэдээллийн хуудас 2029 он гэхэд бусад зорилтууд 	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ^с

..... /Signature/

2025 оны 4 сарын 17-дөдөр
Улсанбзатар хот

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Харуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
2.2 БАХ-ийн хамрах газар нутаг бүрд өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг тодорхойлж, БАХ, БАГ-ний ашиг тусын талаар хангалттай мэдээлэл өгөх, БАХ-ийн бүтэц дэх эмэгтэйчүүдийн оролцоо, манлайллыг нэмэгдүүлэх, БАГ-нд бүх малчин өрхийн эхнэр, нөхөр хоёулаа гарын үсэг зурахыг баталгаажуулах.	2.1.3. БАХ/БАГ/ХОХСМТ/ОНИХАО-ны талаарх арга барил, алхмуудын талаарх мэдээллийн хуудсыг швардлагатай бол Монгол, казах, тува хэл дээр балтгаж, тараах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.2.1. Төслийн хүрээнд шинэчлэгдсэн ба/эсвэл гарын үсэг зурсан БАГ-ийг 100%-д өрхийн хоёр эхнэр, нөхөр хоёр БАГ-ний хавсралт хэсэг дээр гарын үсэг зурсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.2.2. БАХ-ийг бүтцийн удирдлагад эзлэх эмэгтэйчүүдийн хувь хэмжээ дор хаяж 20% байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: Ногоон алт төслийн хүрээнд бүртгэгдсэн БАХ-ийн 14.4%)-р	<ul style="list-style-type: none"> • ХХААХҮЯ • ХХН • Нийгэм, жэндэр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд • БАХ 	2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ^c
2.3 ХОХСМТ-г боловсруулах талаар эмэгтэйчүүд, ядуу болон/эсвэл эмэг бүлгийн өрхүүд, үндэсний цөөнхөд мэдээлж, зөвлөгөө өгөх.	2.3.1. ХОХСМТ-г боловсруулахад БАХ-ийн нийт өрхүүдийн 60%-тай зөвлөлдөхөөс ядуу өрхүүдийн 60%, үндэсний цөөнхийн 60% хамрагдсан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.3.2. ХОХСМТ-г боловсруулж болгохтой холбоотой мэдлэг олгох сургалт, семинарт оролцогчдын 40% нь эмэгтэйчүүд байна; эсвэл БАХ бүрд эмэгтэйчүүдэд зориулсан зөвлөлдөх уулзалт дор хаяж нэг удаа зохион байгуулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.3.3. ХОХСМТ-ийг 100%-д эмэгтэйчүүд, ядуу өрхийн хэрэгцээний талаарх тодорхой хэсгүүдийг багтааж, тухайн хүн амын бүлэгт тэргүүлэх чиглэлийн төслүүдийг жагсааж оруулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	<ul style="list-style-type: none"> • ХХААХҮЯ • ХХН • Нийгэм, жэндэр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд • БАХ 	2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ^c
2.4 ОНИХАО-гоор санхүүжүүлсэн төслүүд нь эмэгтэйчүүд, ядуу өрхүүдэд ашиг тусаа өгдөг байх	2.4.1. ОНИХАО-ны санхүүжилтэй төслүүдийн дор хаяж 60% нь ядуу өрхүүдэд үр өгөөжөө өгсөн байх ^a (2020 оны суурь үзүүлэлт: 2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.4.2. ОНИХАО-ны санхүүжилтэй төслүүдийн дор хаяж 50% нь эмэгтэйчүүдэд ашиг тусаа өгсөн байх ^b (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	<ul style="list-style-type: none"> • ХХААХҮЯ • ХХН • Нийгэм, жэндэр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд • БАХ 	2025–2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ^c

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын
УЛСЫН ОРГАНУУДА ТӨН

2023 оны 6 сарын 19 өдөр
Улсамбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
<p>2.5 Тогтвортой болоод БАХ-т суурилсан хоршоодод БАХ-ийн зохион байгуулалтад орсон малчин өрхийн 70% хамрагдсан байна (суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>2.5.2. Хоршоодын жилийн ээлжит хурлын оролцогч нийт гишүүдийн дор хаяж 40% эмэгтэйчүүд байна</p> <p>2.5.3. 30 БАХ байсвал малчдын бүлэгт суурилсан хоршоо байгуулагдсан (5 аймгаас дундын төв, 3 аймгийн хоршооллын байгууллага), мөн 1 бүс нутгийн хоршооллын байгууллага) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) байх ба хоршоодын дор хаяж 30% нь эмэгтэй удирдлагатай байна (2019 оны суурь үзүүлэлт: Ногоон алт төслийн хүрээнд бүртгүүлсэн хоршоодын 23%)р</p>	<p>2.5.1. Тогтвортой болоод БАХ-т суурилсан хоршоодод нийт БАХ-ийн зохион байгуулалтад орсон малчин өрхийн 70% хамрагдсан байна (суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>2.5.2. Хоршоодын жилийн ээлжит хурлын оролцогч нийт гишүүдийн дор хаяж 40% эмэгтэйчүүд байна</p> <p>2.5.3. 30 БАХ байсвал малчдын бүлэгт суурилсан хоршоо байгуулагдсан (5 аймгаас дундын төв, 3 аймгийн хоршооллын байгууллага), мөн 1 бүс нутгийн хоршооллын байгууллага) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) байх ба хоршоодын дор хаяж 30% нь эмэгтэй удирдлагатай байна (2019 оны суурь үзүүлэлт: Ногоон алт төслийн хүрээнд бүртгүүлсэн хоршоодын 23%)р</p>	<p>Хариуцах байгууллага</p> <ul style="list-style-type: none"> • ХХН • Нийгэм, жэндэр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд 	<p>Хугацаа</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2025–2029 онд жилийн бүх гишүүдийн хуралд эмэгтэйчүүдийн оролцоог үнэлэх • 2025–2029 онд хоршоод дахь эмэгтэй удирдлагын эзлэх хувийг үнэлэх 	<p>Төсөв</p> <p>Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар^c</p>
<p>3.1 Санхүүгийн зуучлагч нь орон нутгийн нийгэм эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих зэргэрт суурилсан байх</p>	<p>3.1.1. Хөтөлбөрийн гурван санхүүгийн зуучлагчдад зориулж системийг боловсруулж, баталсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>3.1.2. Мал аж ахуйн салбарт оролцогч аж ахуйн нэгжүүд 100% ямар нэг хэлбэрээр тогтвортой малчдын байгууллагуудтай хамтын ажиллагааны бий болгосон байх (түншлэлийн гэрээ эсвэл худалдах, худалдан авах гэрээ) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>3.1.3. Аж ахуйн нэгжүүдийн ирүүлэх саналыг эрэмбэлэх шалгуурт орон нутгийн ажиллах хүчийг ажиллуулах амлалтарга хэмжээг оруулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<p>БХБЯ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Монгол Улсын Хөгжлийн банкны хөрөнгийн удирдлагын компани 	<p>2025–2029</p>	<p>Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар^c</p>
<p>3.2 Зорилтот зээлийн санал ирүүлэхэд хувийн хэвшлийн жэндэрийн шинжилгээг үндэсний явцад оруулсан байх</p>	<p>3.2.1. Хувийн хэвшлийн саналыг үнэлэх, эрэмбэлэх шалгуурууд нь (i) эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэх боломжийг сайжруулах – эмэгтэй ажилчид авч ажиллуулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө; (ii) жэндэрийн мэдрэмжтэй биет байгууламж, үүнд эмэгтэй, эрэгтэй ажигчдын тусдаа ариун цэврийн өрөө, хувцас солих өрөө зэрэг орно; мөн (iii) жэндэрийн мэдрэмжтэй, жэндэрт ээлтэй ажлын орчин зэрэг бусад жэндэрийн болон нийлмийн ашиг тус (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>3.2.2. Боловсруулалтын өмнөх байгууламжид хөрөнгө оруулалт хийх ЖДУ-ийн 40% нь эмэгтэй удирдлагатай байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<p>МУХБ-ХУК</p> <ul style="list-style-type: none"> • ХХН • Нийгэм, жэндэр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд 	<p>2025</p> <p>2024–2028 онд эмэгтэй удирдлагатай ЖДУ-ийн эзлэх хувийг үнэлэх</p>	<p>Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар^c</p>
<p>3.3 Оролцогч аж ахуйн нэгжүүдийн бүхий л</p>	<p>3.3.1. Үндэсний хууль тогтоомж, Монгол Улсын жэндэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийг дагаж мөрдөх</p>	<p>МУХБ-ХУК</p>	<p>2024–2028</p>	<p>Төслийн удирдлагын</p>

my name /signature/

2023 оны 6 сарын 12 өдөр
Угсаачаагтар хот

Ministry of Labour and Social Welfare
SOCIAL TRANSLATION

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
<p>Бодлого, ажиллагаа үндэсний тогтоомж, Улсын жөндөрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуультай нийцэж байх</p>	<p>амлалтад гарын үсэг зурсан бөгөөд оролцогч аж ахуйн нэгжүүдийн саналд үүнийг тусгасан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>3.3.2. Оролцогч аж ахуйн нэгжүүдэд Балгийн дарамт, жөндөрт суурилсан хүчирхийлэлгүй ажлын байрны талаар сургалт явуулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>3.3.3. Жөндөрийн асуудлаар оролцогч аж ахуйн нэгжүүдийн эсрэг шүүхэд ямар нэг нэхэмжлэл гараагүй байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<p>Оролцогч аж ахуйн нэгжүүд</p> <p>Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд</p>		<p>Дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар*</p>
<p>Бүртгэлийн хэсэг 4. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд гэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институцийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх</p> <p>4.1 Жөндөрийн мэдрэмжтэй чадавх болон институцийг бэхжүүлэх</p>	<p>4.1.1. 2021 он гэхэд хүйсээр ангилсан төслийн гүйцэтгэлийн менежментийн системийг бий болгосон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>4.1.2. 2023 он гэхэд БНХХААБС-ийн дэмжлэгтэй хийх хөрөнгө оруулалтын урьдчилсан техник, эдийн засгийн үндэслэл, бизнесийн төлөвлөгөө, техникийн тодорхойлолтын загвар, болон сургалтыг (сургагдсан хүмүүсийн 40% нь эмэгтэйчүүд байх) боловсруулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>4.1.3. ТХН ба ХХН-ийн ажилтнуудын дор хаяж 35% нь эмэгтэйчүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<p>АХБ</p> <p>Хэрэгжүүлэгч байгууллагау Д</p> <p>ХХН</p> <p>ТХН</p>	<p>2025–2029</p>	<p>Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар*</p>
<p>Бүрэлдэхүүн хэсэг 1–3: Ажлын байр бий болгож</p> <p>5.1a Барилга угсралтын ажлын үе шат, ашиглалт, засвар үйлчилгээнд зориулж 300,000 хүн-сар, түүний дотор 100,000 хүн-сар ур чадвар шаардсан ажлын байр бий болгож, эмэгтэйчүүдэд хөдөлмөр эрхлэх боломжоор хангах.</p> <p>5.1b ажлын байрны зарыг цаг тухайд нь нийтэд зарлах; гэрээлэгчид орон нутгийн иргэдэд давуу эрх олгох (туршилтын гудамж бай'эсвэл сумын</p>	<p>5.1.1. Барилгын үе шатанд ажлын байрны 20%-ийг эмэгтэйчүүдэд давуу эрхтэйгээр нээлттэй болгож, нийт ажлын байрны 20%-ийг эмэгтэйчүүдэд олгосон байх (2018 оны суурь үзүүлэлт: 17.2%)</p> <p>5.1.2. Ажлын байрны 20%-ийг ядуу иргэдэд давуу эрхтэйгээр нээлттэй болгох (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>5.1.3. ОН-ИХАО-ны хүрээнд санхүүжүүлж буй төслүүдийн 60% нь орон нутгийн ажиллах хүч ашиглах бөгөөд үүний 60% нь ядуу өрхүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>5.1.4. Гэрээлэгчид сурталчилгааны болон'эсвэл ажлын зар байршуулах хэлбэр (өөрөөр хэлбэл туршилтын гудамж талбай мөн'эсхүл сумын төвд байрлуулсан зурагт хуудас, мэдээллийн самбар, мөн'эсвэл олон нийтийн самбарт байрлуулсан мэдээлэл) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<p>Хэрэгжүүлэгч байгууллагау Д</p> <p>Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд</p>	<p>2024–2029</p>	<p>Төслийн барилга угсралт, ашиглалтын төсөв</p>

рын үсэг /Signature/

2022 оны 6 сарын 17 өдөр
Улсанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
FICIAL TRANSLATION

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Харьцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
<p>төвийн оршин суугчид), эмэгтэйчүүд, үндэсний цөөнх, ядуу иргэдийн барилгын ажилд хөлсөлж авах</p>				
<p>5.2 Ядуу өрх, эмэгтэйчүүд зэрэг орон нутгийн ажиллах хүчнийг шинэ ажлын байраар хангах, ашиглалтын үе шатанд ядуу өрх, эмэгтэйчүүдийн ур чадвар, мэдлэгийг дээшлүүлэх</p>	<p>5.2.1. 176 бизнес эрхлэгчид, 250 бичил бизнес БНХХААБС-гийн дэмжлэгээр 3850 ногоон ажлын байр шууд бий болгосны 300 нь ур чадвар шаардсан ажлын байр байна. Ур чадвар шаардсан болон шаардахгүй ажлын байрны 40%-ийг эмэгтэйчүүд, 40%-ийг ядуу өрхүүд эзлэх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>5.2.2. Аймгуудад 3 инкубатор, сум дундын төвүүдэд 2 инкубатор байгуулж, нийт 80 оффис, ажлын байр бий болохоос 40% нь эмэгтэй удирдлагатай бизнес эрхлэгчдэд очсон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>5.2.3. Сумын хоршоодын бизнес эрхлэгчид болон ЖДУ-дэд зориулсан сургалтын хөтөлбөрт оролцогчдын дор хаяж 30% нь эмэгтэйчүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>5.2.4. 1400 га усалгаатай бүсэд 80 ажлын байр бий болохоос 20% нь эмэгтэйчүүдэд ногдсон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • БХБЯ • Оролцогч аж ахуйн нэгжүүд 	<p>2024–2029 БНХХААБС-гаас бий болгосон ажлын байр: 2025: 0% 2026: 10% 2027: 30% 2028: 65% 2029: 100%</p> <ul style="list-style-type: none"> • Инкубаторууд 2025 онд 50%, 2026 онд 100% баригдаж дууссан байх • Усалгаатай бүс 2026 онд 25%, 2027 онд 50%, 2028 онд 100% баригдаж дууссан байх 	<p>Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар "</p>
<p>6.1 ХХН түвшинд нийгэм, жендерийн мэргэжилтэн авч ажиллуулах</p>	<p>6.1.1. Нийгэм, жендерийн мэргэжилтний ТХН-ид 102 хүн-сар, оролцогч аймгийн ХХН тус бүрд 25.5 хүн-сар авч ажиллуулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p> <p>6.1.2. ТХН, ХХН-ийн бүх ажилтнууд нийгэм, жендерийн мэргэжилтнээс жендерийн онцлог хэрэгцээ, тэргүүлэх чиглэл, хүйсээр ангилсан мэдээлэл цуглуулалт, тайлагналын чиглэлээр сургалт авах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • АХБ • БХБЯ • Хэрэгжүүлэгч байгууллагуу д • ХХН • ТХН 	<p>2024</p>	<p>Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар "</p>
<p>6.2a Гэрээлэгч болон ажилчдад ХДХВ/ДОХ/БЗДХ, бэлгийн дарамт,</p>	<p>6.2.1. Гэрээлэгч, ажилчдад 100% ХДХВ/ДОХ/БЗДХ, мансууруулах бодис, хүн худалдаалахаас урьдчилан сэргийлэх талаар мэдлэг, мэдээлэл олгох сургалтыг явуулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0%)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ТХН • ХХН • Хэрэгжүүлэгч байгууллагуу 	<p>2026–2029</p>	<p>Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар "</p>

Гарын үсэг /Signature/

2023 оны 6 сарын 19 өдөр
Үйлэмбалтар хот

МОНГОЛЫН ОРОН НУТГИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН
DIGITAL TRANSLATION

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Харууцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
мансууруулах бодис, хүний наймааны эсрэг ММБ олгох аян явуулах 6.2b Нийгмийн эрүүл мэнд, ХДХВ-ийн халдаараас урьдчилан сэргийлэх талаар орон нутгийн оршин суугчдад мэдлэг, мэдээлэл олгох 6.2c Хөдөлмөрийн үндсэн хэм, хэмжээний хэрэгжилтийг хангах (өөрөөр хэлбэл ижил хөдөлмөрийн хөлс, хүүхдийн хөдөлмөр ашиглахгүй байх гэх мэт), мөн аюулгүй ажиллагааны удирдамжийг гэрээнд тусгасан байх	6.2.2. Нийгмийн эрүүл мэнд ба ХДХВ/ДОХ/БЗДХ-аас урьдчилан сэргийлэх мэдлэг, мэдээлэл олгох ажил явуулах ба оролцогчдын (хүйсээр нь ангилан мэдээлэх) 50% нь эмэгтэйчүүд, 20% нь ядуу иргэд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0%) 6. 2.3 Хөдөлмөрийн үндсэн хэм хэмжээний талаар бүх барилга угсралтын ажлын гэрээнд тусгасан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	д. гэрээлэгчид • Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	ШШМ-ын системийг 2024 онд хэрэгжүүлж эхэлсэн байх	ТХН
6.3 Ирсэн гомдлыг мөшгөх ШШМ ба хяналтын систем бий болгосон байх	6.3.1. Эмэгтэйчүүдэд механизмын талаар зохих ёсоор мэдээлэл өгдөг (GRM) танилцуулахтай холбоотой аливаа үүлэлтэд эмэгтэйчүүдийн ирц хамгийн багадаа 45%) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	• ТХН	ШШМ-ын системийг 2024 онд хэрэгжүүлж эхэлсэн байх	ТХН

АХБ = Азийн Хөгжлийн Банк; ОНХАЛО = орон нутгийн төрлийн хуралдын өмнөт дэх оролцоо; БНХУАЛАС = Бусийн ногоон, хүртээмжтэй бүс хөдөө аж ахуйн бизнесийн сан; ШШМ = гомдлыг шийдвэрлэх механизм; ММБ = мэдлэг, мэдээлэл ба боловсрол; М = метр квадрат; БХБЯ = Берлэт, хот байгуулалтын яам; ХОХСМТ = хамтын оролцоотой, хүртээмжтэй сургийн менежментийн төлөвлөгөө; ТХН = төсөл хэрэгжүүлэх нэгж; БАХ = бэлчээр ашиглагчдын хэлэг; БАГ = бэлчээр ашиглагчдын хэлэг; ЖДУ = жонш, дунд үйлдвэр; БЗДХ = багийн эвээр дамжих хэлээр; ТОСК = Төрийн орон сууцны хөрөнгийн үйлчилгээний үйлдвэр; АХБ = Азийн Хөгжлийн Банк; ОНХАЛО = орон нутгийн төрлийн хуралдын өмнөт дэх оролцоо; БНХУАЛАС = Бусийн ногоон, хүртээмжтэй бүс хөдөө аж ахуйн бизнесийн сан; ШШМ = гомдлыг шийдвэрлэх механизм; ММБ = мэдлэг, мэдээлэл ба боловсрол; М = метр квадрат; БХБЯ = Берлэт, хот байгуулалтын яам; ХОХСМТ = хамтын оролцоотой, хүртээмжтэй сургийн менежментийн төлөвлөгөө; ТХН = төсөл хэрэгжүүлэх нэгж; БАХ = бэлчээр ашиглагчдын хэлэг; БАГ = бэлчээр ашиглагчдын хэлэг; ЖДУ = жонш, дунд үйлдвэр; БЗДХ = багийн эвээр дамжих хэлээр; ТОСК = Төрийн орон сууцны хөрөнгийн үйлчилгээний үйлдвэр.

- * Мангалын зорилтын сэнтийн өмчийн эрхийн төслийн хүрээнд 2018 онд явуулсан судалгаа.
- * БХБЯ, харгалзуулагч байгууллага, ТХН-ийг сайн болгох үйл ажиллагааг явуулж, үзүүлэлтийг хянаад төслийн заалтуудыг дамагдур үүрэг.
- * 2019 оны 9-р сард хийсэн нийгэм, эдийн засгийн судалгаагаар Бэллэ хотод нэг багийн 13 эрхлэгт гудамж, нийт ерийн 40.7%, Ховдын багийн зорилтот гудамж, 31.4%, мөн Увсын багийн зорилтот 4 гудамж, 37.7% нь өмчиргээний эрхтэй байсан. 2019 оны 1-р сарын 22-ны өдрийн А/12-ны тоот захирамаар Баян-Өлгий, Ховд, Увс зэрэг баруун бүсийн аймгуудын 2019 оны амьдралын дүнд Түшгийг 190700 төгрөгөөр тогтоосон байна.
- * Жөндөрийн мэдрэмжтэй олон нийтийн орон зай гэдэг нь эмэгтэйчүүдэд нийгмийн ашигтай талбайг ашиглахад тэдтэй мэдрэмж төрөхөд хандарч, хандарчийн хэрэгжүүлэх шаардлагад нийцсэн хот байгуулалтын дизайныг хэлнэ. Соёлын төлөв хөгжлөөс үзвэл (тодорхой үеийн амгтэйчүүд зарим хот байгуулалтын дизайныг тухай байх болох бил тухайн дизайны өөр нийгэмд эмэгтэйчүүд тусларилж байх болох юм). Амгтэйчүүдтэй зураг төслийн шатанд өөрчлөхөд бэлтгэж, Францад Парис хотын захирагчанаас гаргасан жөндөрийн мэдрэмжтэй хотын дизайны гарын авлагад эмэгтэйчүүдийн хэрэгжүүлэх шаардлагыг оруулжээ. Үүнийг судалж, нийгмийн ашигтай талбайн ашиглалт, аюулгүй байдлын мэдрэмжтэй судалгааг холбоотой өндөр шалгах чанаруудыг тодорхойлсон байдаг. Францад нөхцөлд жөндөрийн мэдрэмжтэй хотын дизайныг хөгжөөдөг аргаар дурдвал, өргөн цэцэрлэг хэм тэмх (хүүхдийн тэрэгтэй эсвэл өсгөрлийн шаврагч өндөр настай хүүхдүүдтэй хамт нэх эмэгтэйчүүдэд зориулсан), нийгмийн гэрэлтүүлэг, тэмдэглэгээний чанарыг сайруулах, эмэгтэйчүүдэд зориулсан суук хилээсээ тухайн сандалтай аялгуурын зоослолын төлөвлөгөө хийж эзэрх байж болох юм. Зөвлөлийн, холбогчдын хэлэлцүүлэгт хийх зэрэг байж болох юм.
- * Монголын бэлчээр ашиглагчдын холбооны статистик мэдээллээр 1-р үе шатны төсөлд замаарад зорилтот сумдын малчин өрүүдэд 100% БАХ-ийн эхлэн байгууллагад орсон байна. Гэсэн хэдий ч чанарын судалгааны хүрээнд хийсэн ажиллагаагаас харвал уг тооцоолол хэт өндөр байж байна. Төслийн эхэнд, Монголын бэлчээр ашиглагчдын холбооноос мэдээллийг цуглуулж, үүнийг батлахыг хүсье.
- * Швейцарын хөгжлийн үйлчилгээ, 2021 он. Төслийн төлөвлөгөөний багцанд бэлчээр ба аюулгүй байдал, Монголын бэлчээр ашиглагчдын холбооноос мэдээллийг авчирсан байна.
- * Төслийн ОНХАЛО-ны хуралдааны зарим (санхүүжилтийн хэсэг)-ийг үндэслэн бэлчээр төслийн заалтуудыг дамагдур үүрэг хүлээж, ХОХСМТ ба сургийн тохируулгын төлөвлөгөө боловсруулсан байна.
- * БАХ-ийн эрхийн байгууллагад орсон нь ОНХАЛО-ын санхүүжилтэд орсон нь ОНХАЛО-ын санхүүжилтэд орсон нь ОНХАЛО-ын санхүүжилтэд орсон нь ОНХАЛО-ын санхүүжилтэд орсон нь ОНХАЛО-ын санхүүжилтэд орсон.
- * Бэлчээр ашиглагчдын холбооны статистик мэдээллээр ТББ (AVSF)-ын төсөл зэрэг ижил төстэй төслүүдэд хүрсэн эрхлэг.

рын үсэг /Signature/
 20 оны 6 сарын 1 өдөр
 Үүсгэн бэлтгэх хот
 OFFICIAL TRANSLATION

ХУВААРЬ 6 ҮҮРЭГ АМЛАЛТ

Тус сангийн хүрээнд хамаарах үе шат бүрд зориулан байгуулах хууль ёсны гэрээ, хэлэлцээрүүдээс гадна Монгол Улс Хөгжлийн банк, БХБЯ, ХХААХҮЯ нь дараах үүрэг амлалтыг хүлээж буй болно. Үүнд:

Хэрэгжилтийн зохицуулалт

- (i) *Аймаг, сумын төвүүдийн* бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, түүний бүрэлдэхүүн хэсэг, зорилтот үр дүнг хангах, тэр дундаа энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 3-т заасан хэрэгжилтийн зохицуулалтыг хангаж, энэхүү СЕХ-д хавсаргасан ХШХ-г үндэслэн хэрэгжилтэд хянах-шинжилгээ, үнэлгээ хийхээр тасралтгүй зорино.
- (ii) Энэхүү сангийн хүрээнд санхүүжүүлж буй бүх төслүүдийг энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 4-т заасан шалгуур, журмын дагуу сонгон баталж, тэдгээр бүх төслүүдийг СЕХ-ийн Хуваарь 5-д тусгасан хамгаалал, нийгмийн шаардлагын дагуу боловсруулж, хэрэгжүүлж, тэдгээр шаардлагыг тасралтгүй хангах.
- (iii) Энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 1-д заасан замын зураглалыг хэрэгжүүлэх.
- (iv) Тус сангийн хүрээнд санхүүжүүлэх төсөл тус бүрийн эдийн засгийн үр ашигт материаллаг нөлөө үзүүлэхүйц замын зураглал, эдийн засгийн хөгжилтэй холбоотой бодлого, хөтөлбөрүүдийн талаар АХБ-анд мэдээлнэ. Замын зураглал, бодлогын хүрээ, төсөл, санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орох тохиолдолд Монгол Улс нь АХБ-тай Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт тэдгээрийн үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг үнэлж, хөтөлбөрийн хамрах хүрээг зохих ёсоор өөрчлөх, нэмэлт өөрчлөлт оруулах, мөн үргэлжлүүлэх эсэхийг дахин хэлэлцэнэ.
- (v) Хөтөлбөр болон хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй төслүүдийг ХХГА-д заасан нарийвчилсан зохицуулалтын дагуу хэрэгжүүлнэ. ХХГА-д оруулсан аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг Засгийн газар болон АХБ-наас баталсны дараа хүчин төгөлдөр гэж үзнэ.
- (vi) Хөтөлбөрт хамаарах төсөл нэг бүрийг байгаль орчны асуудал, уугуул иргэд, албадан нүүлгэн шилжүүлэлт, жендэрийн бодлого, авлигатай тэмцэх бодлого, хөдөлмөрийн хэм хэмжээтэй холбоотой, мөн энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 5-д заасан хориотой хөрөнгө оруулалтын жагсаалт, хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдэх үе шат бүрийн гэрээ, хэлэлцээрт хүлээсэн үүрэг амлалт, баталгааны дагуу хэрэгжүүлнэ.
- (vii) Төслийн удирдах хороог ХХГА-д нарийвчлан тодорхойлсны дагуу байгуулна.

Засгийн газрын дэмжлэг ба ашиглалт, засвар үйлчилгээ

- (i) Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд хангалттай хэмжээний төсөв хөрөнгийг цаг тухайд нь хуваарилан гаргаж, хөтөлбөр, төслүүдийн магадалшгүй зардлын төсвөөс давсан зардлын нэмэлт санхүүжилтийг гаргана.
- (ii) Гүйцэтгэгч, хэрэгжүүлэгч байгууллагууд нь байгуулсан гэрээ, хэлэлцээрт хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, уг сангийн хүрээнд хэрэгжих төслүүдийг цаг тухайд нь хэрэгжүүлж дуусгах боломжийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай буюу зохих хэмжээний төсөв хөрөнгө, барилга байгууламж, үйлчилгээ болон бусад нөөцөөр хангах зэрэг бүхий л арга хэмжээг авна.
- (iii) Гүйцэтгэгч, хэрэгжүүлэгч байгууллагууд нь аливаа ажил, бараа болон үйлчилгээний гэрээнд хүлээсэн үүрэг, хариуцлагаа биелүүлэхэд хангалттай хөрөнгөтэй байх нөхцөлөөр хангана.
- (iv) Хэрэгжилтийн бүхий л хугацаанд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай санхүү, техникийн болон хүний нөөцөөр цаг тухайд хангана.
- (v) Хөтөлбөрийн бүхий л хугацаанд зохих мэргэжлийн үр чадвартай хүний нөөцөөр хангалттай хэмжээнд хангах ба хөтөлбөрт хамрагдсан бүх ажилтнуудыг офис, барилга

Гарын үсэг /Signature/

2027 оны 6 сарын 12 өдөр
Улаанбаатар хот

Official English Translation
OFFICIAL TRANSLATION

байгууламж, тоног төхөөрөмж, туслах ажилтан, харилцаа холбоо, менежментийн мэдээллийн системээр хангана.

- (vi) Хөтөлбөрийн бүхий л хугацаанд ТХН-ийн (Хуваарь 3-т заасан хэрэгжилтийн зохицуулалтад тодорхойлсончлон) тогтвортой ажиллуулна.
- (vii) Хөтөлбөрийн хүрээнд баригдсан дэд бүтцийн хөрөнгө, бараа материалын ашиглалт, засвар үйлчилгээнд хангалттай төсөв хөрөнгө хуваарилна.

